

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Filip HLUŠIČKA

**Hnutí ANO 2011 a komunální volby 2014. Analýza
koalic ve statutárních městech**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Pavel Šaradín Ph.D.

OLOMOUC 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval zcela sám, s použitím literatury uvedené v bibliografii.

V Olomouci dne 25. 4. 2016

Podpis

Poděkování

Chtěl bych vyjádřit mé velké poděkování Doc. Mgr. Pavlu Šaradínovi Ph.D. za vstřícný přístup v konzultacích, trpělivost a cenné rady při psaní bakalářské práce.

Obsah

Úvod	1
1. Vymezení politických stran, stranických systémů, teorie politického marketingu a komunální politiky	6
1. 1 Politická strana	6
1. 2 Stranické systémy	9
1. 3 Vývoj českého stranického systému.....	12
1. 4 Politický marketing	14
1. 5 Komunální politika.....	17
2. Politické změny v Evropě	21
2. 1 Španělsko.....	21
2. 2 Slovensko	22
2. 3 Slovinsko	23
2. 4 Německo a případ Alternativy pro Německo	25
2. 5 Česká republika a hnutí ANO 2011.....	26
3. Analýza koalic 26 statutárních měst ČR s přihlédnutím k podpoře ANO	29
3. 1 Menšinová koalice.....	30
3. 2 Nadměrné ideově nepropojené koalice	30
3. 3 Minimální vítězné ideově nepropojené koalice.....	32
3. 4 Nadměrné ideově propojené koalice	33
3. 5 Minimální vítězné ideově propojené	34
3. 6 ANO v koalicích a opozicích	34
3. 7 Počet vítězství ve volbách a počet primátorů za ANO	35
3. 8 Změny v koalicích	37
Závěr.....	39
Prameny a literatura	42
Seznam tabulek	47
Seznam zkratk	48

Přílohy	49
Abstrakt	56
Abstract	57

Úvod

Téma bakalářské práce se týká proměny českého politického prostředí, které je více než kdy jindy ovlivněno novými stranami. Práce se zabývá situací na komunální úrovni ve 26 statutárních městech České republiky (dále ČR) a analyzuje koalice, dle typologie, kterou používá Stanislav Balík (Balík 2009: 188-196). Analýza se soustředí především na výsledky hnutí ANO 2011 (dále ANO¹) po volbách do obecních zastupitelstev v roce 2014. Časové vymezení práce je od října 2014, kdy se konaly komunální volby a končí obdobím, kdy se podařilo ve městech utvořit koalice. Práci jsem si vybral z důvodu zájmu o nové strany v ČR, které se ve stranickém systému objevují pravidelně, avšak v posledních letech jejich význam roste a jejich vliv na utváření politického prostředí není marginální. Dalším důvodem výběru práce je analýza hnutí ANO po komunálních volbách. Nové strany se poměrně často dostávají do parlamentu, ale na lokální (komunální) úrovni nejsou příliš zastoupeny. Proto mě zajímá, jak si ANO vedlo na komunální úrovni politiky. ANO dokázalo uspět ve volbách do parlamentu ČR v roce 2013, kdy se umístilo na druhém místě². Následující rok vyhrálo volby do Evropského parlamentu³. Proto jsem na hlavní část práce zvolil právě tuto stranu, která měla profesionálně zvládnutou kampaň před volbami v roce 2013 a jak je v práci dále zmíněno, úspěch slavilo i ve volbách komunálních. ANO je určitým typem protestní strany, založené jako protiváha tradičním politickým stranám. Snaží se vymezovat proti pravicovým i levicovým stranám a kritizuje předešlé vlády za korupci a neefektivnost vládnutí. V jistém slova smyslu může navazovat na Věci veřejné (dále VV), které se v roce 2010 dostaly do parlamentu, ovšem strana se za dobu působení ve vládě sama zdiskreditovala a proto je zajímavé, že se ANO, jako další nová strana umístila na druhém místě ve volbách v roce 2013. Téma bakalářské práce je poměrně aktuální, protože se jedná o poslední komunální volby a také poslední volby dosud konané.

Hlavním cílem práce je tedy analyzovat koalice ve 26 statutárních městech ČR, a zhodnotit roli ANO v radách měst⁴. ANO není postaveno na žádné ideologii,

¹ celým názvem - Akce nespokojených občanů

² celkem získalo 18,65 % hlasů a 47 mandátů

³ jedná se o rok 2014 a zde ANO vyhrálo s 16,3 % hlasů a získalo 4 mandáty

⁴ Bakalářská práce navazuje na esej *Analýza koalic a role hnutí ANO ve 13 městech České republiky po komunálních volbách v roce 2014*, kterou jsem vypracoval do předmětu Politický systém ČR I

v oblasti komunální politiky je zatím nezkušené (v komunálních volbách ANO kandidovalo poprvé). Proto předpokládám, že tradiční strany působící jak na celostátní tak komunální úrovni více než jedno volební období, budou spíše spolupracovat mezi sebou. Předpoklad mě přivedl na následující výzkumnou otázku: *Vede přítomnost ANO v zastupitelstvech 26 statutárních měst ČR k širokým koalicím?* Ověřování otázky je prováděno pomocí několika proměnných. První z nich je, zda ANO je v radě či opozici. Je přihlédnuto také k tomu, jestli ANO v daném městě volby vyhrálo a zda má primátora. V analýze je dále zmíněn typ koalice, jednotlivé strany a místní uskupení zasedající v zastupitelstvu a v radě, počet křesel v zastupitelstvu a počet křesel potřebných k většině v radě města. Výzkum může být zkreslen faktem, že v některých městech koalice nevydržely. Tato skutečnost bude v práci zohledněna, ale pro cíl práce není podstatná. Analýza koalic statutárních měst je využita s přispěním internetového volebního serveru Českého statistického úřadu (dále ČSÚ), *volby.cz* a s využitím serveru *anopress IT*, jež se zaměřuje na monitorování tisku v ČR. Pro vzájemné porovnávání statutárních měst a volebního zisku ANO je dále zvolena komparativní metoda.

Bakalářská práce je rozčleněna do tří kapitol. Tématem první kapitoly je teoretické vymezení pojmů politická strana, politický marketing, stranický systém a teoretické vymezení komunální politiky, kde je důraz kladen na typologii koalic. Jelikož se jedná o poměrně obsáhlá témata a politologové mnohdy nemají na oblasti jednotný názor (zde hlavně politický marketing či politická strana), vybral jsem definice nejvíce užívané a ty, které pokládám za jasně vystihující daný problém.

Druhá kapitola se věnuje problematice změn stranických systémů ve vybraných zemích Evropy. Výběr zemí jsem vybral proto, abych porovnal situaci v ostatních státech s českým případem. Ačkoliv ČR vyšla z ekonomické krize bez vážných ekonomických důsledků, které by vedly ke kolapsu ekonomiky nebo prudkého nárůstu nezaměstnanosti, jako tomu bylo např. v Řecku, Španělsku a taktéž i Slovinsku, tak se v ČR objevily protestní strany, které lze pozorovat u států zasazených ekonomickou krizí. Příklon českých voličů k protestním stranám je i z tohoto hlediska zajímavým. V kapitole je rozebrána současná situace ve Španělsku, kde se do parlamentu dostaly dva nové subjekty, které narušily systém dvou největších stran. Dále je v kapitole zmíněn případ Slovinska s naprosto novým stranickým systémem. Zároveň je v kapitole nastíněna reflexe slovenských voleb, které proběhly na jaře 2016. Oproti předchozímu volebnímu období musela být

sestavena koaliční vláda. Navíc se do parlamentu dostaly politické strany z opačných pólů. Alternativa pro Německo je protestní strana založena na programu zřeknutí se měny EURO v Německu, avšak současné vedení se spíše orientuje na problémy s migrací a přitahuje tak voliče nespokojené s touto otázkou. Německo je stále ovlivňováno dvěma nejsilnějšími stranami, ale Alternativa pro Německo se začíná v německé politice stále více prosazovat. Zatím nelze empiricky potvrdit vzestup strany na celostátní úrovni, protože federální volby se konají v roce 2017. Projevy vzestupu můžeme ale pozorovat na zemské úrovni, kde se do zemských sněmů strana probojovala na třetím, respektive druhém místě. Na závěr druhé kapitoly je charakterizován český stranický systém od 90. let do dnešních dnů. Více důrazu je kladeno na situaci po volbách v roce 2010 a 2013, které znamenaly určitý proces proměny stranického systému.

Poslední kapitola představuje situaci v zastupitelstvech koalic ve 26 statutárních městech ČR s přihlédnutím na zisk a roli hnutí ANO. Každé statutární město je analyzováno dle stran v zastupitelstvu, stran v radě města, počtu členů zastupitelstva a počtu členů rady. Posledním bodem je typ koalice. ANO je analyzováno z pohledu toho, zda se straně podařilo překročit pěti procentní hranici nutnou ke vstupu do zastupitelstva a zda je v opozici či koalici. Pokud je v opozici, pak je zde uveden důvod. Dále se analýza zabývá počtem měst, kde ANO vyhrálo volby a celkovým počtem obsazených primátorských křesel.

Literatura k tématu se dá rozčlenit do několika kategorií, respektive ke každé tematické se dá hodnotit kvalita a počet zdrojů. Zpracování výzkumu politických stran je velmi bohaté a vyčerpávající. Petr Fiala s Maxmiliánem Strmiskou vydali knihu *Teorie politických stran* (Fiala, Strmiska 1998), kde shrnují bádání o vzniku politických stran, typologizaci stran a jejich funkci. Kniha ovšem nereflektuje nové směry výzkumu, jako jsou např. techniky politického marketingu či zakládání nových stran v politickém systému. V tematické nových stran v českém prostředí vyniká článek Seána Hanleyho *Dynamika vytváření nových stran v České republice v letech 1996-2010: hledání možných příčin politického zemětřesení* (Hanley 2011). Hanley se věnuje tvorbě nových stran v českém prostředí a tím, že poznatky případově aplikuje na české strany, je jeho práce cenná a teoreticky přínosná. Jeho rozdělení stran je na: prvně ve volbách kandidující strany, odštěpenecké strany a strany malé, kterým se nikdy nepodařilo vstoupit do parlamentu. V grafech a

tabulkách dokládá, že nové strany nejsou současným fenoménem. Objevují se prakticky od roku 1990, ale voliči jim v posledních volbách dávají více hlasů.

Oblast politického marketingu je v literatuře taktéž pestrá. Za klasickou studii lze považovat *Komplexní politický marketing* (Marshment 2007) od Jennifer Lees-Marshment, která kategorizuje marketingové strany do tří typů a podává tak základ dalšímu výzkumu a aplikaci poznatků na současné marketingové strany. Kniha reflektující kampaně politických stran před volbami v roce 2013 s názvem *Volební kampaně 2013* (Šíma, Králíková 2014) je první knihou v ČR, která detailně popisuje kampaně, marketingové techniky a nechává nahlédnout do nitra týmů připravujících kampaně pro strany. Obsahuje také charakteristiky jednotlivých stran a představuje lídry kandidátek, či data zahájení volební kampaně. Mezi další publikace politického marketingu patří *Teorie a metody politického marketingu* (Eibl, Chytilík, Matušková 2012) nebo kniha *Politika a politický marketing* (Štědroň et al. 2013) od Bohumíra Štědroňe. O tématu volebních kampaní často píše také Eva Lebedová s Pavlem Šaradínem.

Mezi zajímavé zahraniční články o stranických systémech, které se mění po ekonomické krizi v roce 2008, uvádím *Unorthodox Parties in Post-communism*, (Pop-Eleches 2010) který se zabývá voličskou popularitou protestních stran v postkomunistických státech Evropy. Článek *Moving West* (Bernhard, Karakoç 2011) vysvětluje voličské preference v nových demokraciích ekonomickou motivací voličů, která závisí na přechodu od totalitarismu k demokracii.

Informace o nových stranách v Evropě a hodnocení voleb je v zahraničních médiích věnujících se politickým tématům celá řada. Zajímavě zpracované analýzy a články jsou v *The Economist* nebo *The New York Times*. Přínosným zdrojem informací je také server *Politico*. Výše zmíněné zdroje ovšem nejsou obsahově striktně kontrolovány, tak je zde riziko neověřených informací, které následně mohou vést k nepravdivým tvrzením.

Komunální politika je v českém politologickém prostředí z hlediska literatury taktéž velmi dobře zastoupena. Většina publikací pochází od Stanislava Balíka, který je předním odborníkem na komunální politiku v ČR. Kniha *Komunální politika* (Balík 2009) je nejlepším zpracováním tohoto tématu. Typologii, kterou Balík používá, považuji za nejlépe vystihující danou problematiku. Jednotlivé podkategorie základního rozdělení koalic totiž vysvětlují politickou kulturu dané obce či regionu. Druhou knihou, kterou jsem v bakalářské práci použil je *Demokracie v lokálním*

politickém prostoru (Bubeníček, Čmejrek, Čopík 2010). Publikace se zabývá funkcí starosty, volebního chování občanů menších obcí a komunálními volbami. Poté se tématu komunální politiky věnují samozřejmě média. Zpravodajství *České televize* taktéž dává velký prostor dění na radnicích. Informace lze také nalézt na internetových stránkách jednotlivých měst, kde jsou volně přístupné materiály z jednání zastupitelstva a rady.

1. Vymezení politických stran, stranických systémů, teorie politického marketingu a komunální politiky

1. 1 Politická strana

Hájení různých zájmů společnosti slouží politická strana, jež sdružuje okruh lidí podobného smýšlení vyznávající stejné hodnoty. I tak může znít definice politické strany. I přesto, že se tato bakalářská práce zabývá především marketingovými stranami a změnami stranického systému v ČR a stručně také v Evropě, je důležité si vymežit pojem politická strana. Politické strany a jejich rozvoj souvisí nejvíce s rozšířením volebního práva pro široké skupiny obyvatelstva. Giovanni Sartori cituje v knize *Strany a stranické systémy* Erica Schattschneidera, který říká, že „*politická strana je především organizovaný pokus získat moc.*“ (Schattschneider citován in Sartori 2005: 67). Tato definice je podle Sartoriho syrově realistická, a proto navrhuje tzv. minimální definici, jež zní následovně: „*Strana je jakákoli politická skupina identifikovaná pomocí oficiálního názvu, která se představuje ve volbách a je schopna umístit své kandidáty prostřednictvím voleb (svobodných nebo ne) do veřejných úřadů.*“ (Sartori 2005: 72) Sartoriho definice, o které píše, že je minimální, má několik faktických informací, i když Sartori dále v textu píše, že tato definice neříká, co je nejdůležitější, a nemá vysvětlovací charakter (Sartori 2005: 74). Ovšem je faktem, že faktické informace v minimální defici jsou. První z nich je, že Sartori vnímá stranu podle oficiálního názvu a také dle účasti ve volbách. Strana se musí účastnit voleb, nikoliv mít pouze vliv na politické dění. Poté není dle Sartoriho politickou stranou. Druhá faktická informace se týká umístění kandidátů do veřejných úřadů. Sartori tím říká, že pokud strana není s to dosadit své kandidáty do úřadů, snižuje tak svou legitimitu. Aby nedošlo k omylu, je zřejmé, že Sartori myslí umístěním do úřadů např. schopnost vyjednat pro své kandidáty určité posty ve státních institucích či firmách kontrolovaných státem.

Názorů na definici politické strany je tolik, v nadsázce, jako je politických badatelů. Petr Fiala si vybírá definici amerického politologa Kennetha Jandy, který považuje strany za organizace snažící se ovládnout vládní pozice (Janda citován in Fiala, Strmiska 1998: 27). Tato definice v sobě nese rozdílnost pohledu na politickou stranu v evropském a americkém pojetí. Pozoruhodné je, že Sartori se blíží Jandovi ve faktu dosažitelnosti do vlády či úřadu. Petr Fiala si všímá také definice Epstaina,

který stranu definuje jako „*libovolnou skupinu, jakkoli volně organizovanou, snažící se do vládních úřadů zvolit lidi pod svým jménem.*“ (Epstain citován in Fiala, Strmiska 1998: 27). Z předešlých definic může být řečeno, že politická strana by se měla podílet na chodu státních institucí a měla by mít silnou personální základnu k tomu, aby mohla obsadit co nejvíce úřadů.

S politickými stranami také úzce souvisí fenomén tzv. nových stran, které se vytvoří před volbami, či představují alternativu k tradičním politickým stranám. Tento jev se týká nejen ČR, ale je zaznamenán v řadě evropských zemí. V ČR se nové strany vytvářely již od roku 1990⁵, ale významný úspěch zaznamenávají v posledních šesti letech, jak je patrné dále v textu. V systému politických stran se od voleb v roce 2010 začíná formovat několik nových subjektů, které se snaží oslovit voliče. Seán Hanley z University College London píše o nových stranách v ČR. Zároveň se zamýšlí nad volbami v roce 2010, které přinesly již zmíněné změny v preferencích voličů. „*I když dramatický volební průlom TOP 09 a VV v roce 2010 může opravdu ve vývoji českého stranického systému představovat bod zlomu, o blesk z čistého nebe se pravděpodobně tak docela nejedná. Nové strany jsou trvalým, byť okrajovým rysem českého stranického systému již mnoho let. Není zřejmé, zda je úspěch TOP 09 a VV bezprecedentní pouze, co se týče úrovně volební podpory, či zda lze jako rozchod s minulostí chápat rovněž model jejich vzniku a typ nové strany, jenž představuje. Účelem tohoto článku je uvést 'politické zeměměřeni' roku 2010 do správné perspektivy zmapováním nových stran v České republice*“ (Hanley 2011: 116). V článku sumarizuje dosavadní bádání v oblasti teorií nových stran. Cituje zde Lucardieho, který rozděluje nové strany v západní Evropě do tří typů.

- a) mluvčí
- b) očišťovatelé
- c) proroci (Lucardie citován in Hanley 2011: 118)

Pod pojmem mluvčí Lucardie myslí takové strany, které reprezentují opomíjené či nereprezentované zájmy. V českém prostředí se pod mluvčí dá zařadit strana Důchodci za životní jistoty, která byla viditelná v 90. letech. Očišťovatelé se snaží tradiční politická témata uchopit autentickými a principálními formami. Taková strana může být TOP 09, která podává tradiční hodnoty v jiné formě. A proroci vnášejí do politiky úplně nová témata, v 90. letech to byla například Strana zelených,

⁵ V červnu roku 1990 se uskutečnily první svobodné volby od pádu komunismu v roce 1989. V té době ještě existovalo Československo.

kteřá v době, kdy v ČR nebyl zájem o environmentalismus, přinesla úplně nové téma. Na Lucardieho navazuje Sikk, který k třem typům přidává 4. typ a to *projekt novosti* (Sikk citován in Hanley 2011: 118) Takový projekt postrádá ideologii a podstatu utváří právě z toho, že je nový. Za příklad projektu novosti patří např. VV, které kandidovaly na lokální úrovni v městských částech v Praze od roku 2002, ale s příchodem peněžních prostředků Tomáše Hrdličky a známých tváří, jako byl investigativní novinář Radek John, uspěly ve volbách do Poslanecké sněmovny a posléze zasedly také ve vládě. Sikk tedy rozděluje nové strany do dvourozměrné typologie, kde proroci a očišťovatelé mají silnou ideologickou příslušnost. Na druhé straně mluvčí a projekt novosti mají naopak slabou ideologickou příslušnost. (Sikk citován in Hanley 2011: 118).

Hanley se zabývá novými stranami v ČR a tak i on rozděluje nové politické strany. Na rozdíl od Lucardieho a Sikka, Hanley rozřazuje strany na základě českého stranického systému. Nové strany v českém prostředí rozděluje do 3 skupin:

- a) strany, jež prvně soutěží ve volbách,
- b) strany, které se odštěpily od zavedených stran
- c) strany účastníci se pravidelně voleb, ale ještě nikdy nepronikly do parlamentu (Hanley 2011: 120-121)

K bodu „a“ patří např. ANO, které bylo založeno Andrejem Babišem, podnikatelem a zakladatelem největší potravinářské firmy v ČR – Agrofert. Hnutí bylo založeno v roce 2011 a voleb se poprvé účastnilo v roce 2013. K bodu „b“ patří strana TOP 09, která se v roce 2009 oddělila od Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (dále KDU-ČSL), respektive její bývalý předseda Miroslav Kalousek TOP 09 založil. Strana slavila úspěch hned v následujících parlamentních volbách v roce 2010, kdy překročila pěti procentní hranici potřebnou ke vstupu do Poslanecké sněmovny. K poslednímu bodu „c“ patří strany, které se účastní voleb pravidelně, ale zatím neuspěly. Jako příklad může být Koruna Česká či Pirátská strana. K bodu „c“ lze ještě dodat, že ve volbách kandidují také národnostní menšiny. V některých státech mají menšiny z ústavy daný počet křesel, v některých však jsou diskriminovány a strany se tak neustále snaží dostat do parlamentu. Ovšem systém je nastaven tak, že mají velké potíže se do parlamentu dostat. Techniky, jakými lze menšinám nastavit zátěž se do parlamentu dostat je několik, ať už je to administrativní nastavení registrace strany, rozsáhlá mediální kampaň proti nim či znemožnění používat rodný jazyk. Státy, které menšiny blokují, nejspíše zažily

v historii jakousi štěpnou linií (cleveages) a tato linie je přítomná i v současné době. Strany menšin jsou politicky lépe organizovány, než je tomu u stran „většiny“. Menšinové strany nemají problém mobilizovat voliče a mají poměrně jasné požadavky. (Tavits 2008: 121). Hlasy, které voliči dávají novým stranám, se zvyšují každé volební období. Hanley v grafu uvádí, že v roce 1998 byly první volby, kdy voliči odevzdali hlas novým stranám, ale to bylo spojeno s nástupem Unie svobody, která se před volbami zformovala odštěpením od ODS. Avšak volby 2010 byly z hlediska počtu hlasů novým stranám rekordní. Nové strany získaly skoro 40 % hlasů. S nástupem nových stran souvisí také změny stranických systémů v Evropě, které se objevují od finanční krize v roce 2008. O stranických systémech pojednává následující podkapitola.

1. 2 Stranické systémy

Pro správné pochopení vnitropolitických procesů v každé zemi, včetně lokální politiky, je nutné znát vývoj stranického systému dané země a také vývoj stranických systémů okolních zemí, v případě ČR se jedná o poznání vývoje stranických systémů v Evropě. Mezi významné badatele v komparativní politologii a v oblasti politických stran a stranických systémů v poválečném období patří norský sociolog Stein Rokkan, který se zabýval i zrodem a vývojem politických stran. Stein Rokkan v knize *Citizens, Elections, Parties – Approaches to the Comparative Study of the Processes of Development* (Rokkan 2009) píše o důležitosti dat ve výzkumu, která se týkají také vývoje stranických systémů. Poukazuje zde například na masový růst politických stran v průběhu 19. a začátku 20. století a vzestup zájmu občanů o politická témata, protože v té době bylo pro občany prosazeno hlasovací právo a tak se také musely změnit techniky a přístupy ke zkoumání politiky. Nejedná se jen o výzkum volební účasti nebo podpora u politické strany, ale jedná se zde o počet členů ve straně, návštěvnost jejich mítinků a demonstrací, oběh stranických novin, růst počtu dobrovolnických asociací pomáhajících straně apod. Taková data již nelze interpretovat tradičními historiografickými metodami. Tato data lze interpretovat statistickými analýzami a použitím širšího rámce konceptů a modelů v sociálních vědách (Rokkan 2009: 13-14). Stranické systémy se tedy skládají z velkého množství stran, které se porovnávají s jinými stranami v různých zemích a vzniká tak cenný faktografický materiál pro výzkum a pro pochopení určitých jevů v daném státě.

I přesto, že komparativní politologie nabrala na významu již v poválečném období, bádání není u konce a množství dat se více zvětšuje. Dalším významným badatelem byl Gabriel Almond, který v polovině 50. let rozdělil výzkum komparativní politologie na angloamerický okruh, který dle Almonda měl vést k dvoustranickému systému, a na kontinentální okruh, jež měl vést k nestabilitě. Skandinávské země a Nizozemsko měly představovat přechodný stav (Kunc 2000: 9). Ovšem za několik let Almond tyto předpoklady upravil, nejspíše pod vzestupem konsociační demokracie⁶. Za příklad konsociační demokracie v 60. a 70. letech 20. století můžeme označit Nizozemsko, Belgie a Švýcarsko. V ostatních státech západní Evropy probíhal standardní vývoj stranických systémů. O některých indiciích psal už Gabriel Almond. Příkladem může být Velká Británie, kde se dvoustranický systém vytvořil a prakticky existuje i dnes.

S pády komunistických režimů ve střední a východní Evropě se badatelům naskytla příležitost porovnat vývoj stranických systémů postkomunistických zemí. Zvláště v prvních letech svobody se postkomunistické státy potýkaly s řadou problémů. Herbert Kitschelt zmiňuje, že mezi státy bylo více rozmanitosti v názorech na další směřování nežli shodnost na určitém tématu. Kitschelt dále píše, že v počátku zde byly státy, které k demokracii nesměřovaly vůbec, jako Bělorusko, Srbsko a státy centrální Asie. Kitschelt pokračuje Chorvatskem a Slovenskem, které se dle jeho názoru odklonily od demokratického vývoje a šly cestou autoritativních režimů. (Kitschelt 2001: 299). Poté zde byla druhá skupina zemí, které patřily spíše k pozitivně směřujícím státům. Mezi takové státy patřila ČR, Maďarsko, Polsko a Slovinsko. Pokud se ještě vrátíme ke Kitscheltovi, tak zjistíme, že státy s malým vlivem komunistické strany po převratu mají tendenci k velké podpoře liberálně-demokratických stran. Komunistické strany musí přijmout sociálně-demokratický program, aby v systému našly místo (Kitschelt 2001: 311). V případě Polska, Maďarska a Slovenska se přerod komunistických v sociální demokracie povedl, ovšem v ČR transformace KSČM na sociální demokracii neproběhla a komunisté se drží části názorů, které oficiálně tvrdily před listopadem 1989. Je ovšem otázkou, jak se jejich vnímání nového pluralitního systému politických stran a politické soutěživosti podepsalo pod názory.

⁶ Teorie konsociační demokracie od politologa Arenda Lijpharta představuje politický systém země, ve kterém jsou zastoupeny etnické či nábožensky rozdělené segmenty společnosti.

Předešlé věty nevypovídají nic o reálném stavu politických stran, které jsou v porovnání s ustálenými demokratiemi v neustálém vývoji. V období po revoluci ve střední a východní Evropě v roce 1989 se strany, které měly zkušenost v dřívějším demokratickém režimu, se k tomuto odkazu hlásí. Ale dle Richarda Sakwy, zkušenost s totalitou strany poznamenaly. V postkomunistických státech je malá investigace občanské společnosti a tak je zde výhledově malá pravděpodobnost k rozvoji silných stran. Politické strany se budou spíše orientovat na silné lídry a budou tíhnout k pozitivním dojmům stranických výstupů, než aby efektivně prosazovaly politiku. (Sakwa 1999: 59) Sakwovo tvrzení lze ilustrovat na váženosti prezidentské úřadu v ČR. Prezident má vždy z ústavních institucí nejvyšší důvěru⁷ a názory prezidenta česká veřejnost přijímá s respektem. Vztah občanů ČR k lídrům je také vidět na výsledcích ANO, které bylo založeno Andrejem Babišem. Babiš je nejviditelnější postavou hnutí sází nikoliv na ideologii, ale na personálně silné hnutí, v němž je lídrem. Na druhou stranu tvrzení o slabé občanské společnosti v postkomunistických státech v porovnání se západní Evropou je založené na pravdě, avšak v ČR lze pozorovat vzepjetí občanské společnosti při závažných situacích, které podle občanů právě probíhají. Příkladem může být tzv. televizní krize⁸, kdy občanská společnost vyjádřila negativní názor na dění v České televizi. Vyvrcholil tak i odpor části společnosti proti tzv. opoziční smlouvě⁹. Dalším příkladem byla demonstrace odborářů proti vládě Petra Nečase¹⁰. Občanská společnost není v ČR tak rozvinutá jako v jiných evropských státech, ale to neznamená, že o sobě nedává vědět.

Zajímavou predikci má Grigore Pop-Eleches, který se zabývá protestními stranami v postkomunistických stranách. Tvrdí, že za protestními hlasy marketingovým a protestním stranám stojí nová generace voličů, jež se narodila v komunistickém režimu a částečně ho zažila, ale volila již v režimu novém. Dále pokračuje, že voliči v postkomunistických státech chtějí vyzkoušet alternativy k mainstreamovým stranám a proto preferují nové strany (Pop-Eleches 2010). Pop-Eleches ovšem v článku nedává žádný příklad stran či způsobu voličského chování,

⁷ viz výzkumy veřejného mínění v Centru pro výzkum veřejného mínění

⁸ televizní krizi lze označit pokus ODS a ČSSD ovlivňovat dění v radě České televize na přelomu let 2000-2001, kdy za pomoci lidí dosazených právě oběma vládnoucími stranami.

⁹ celým názvem Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v České republice. Uzavřeli ji dvě nejsilnější ideově protikladné strany – ODS a ČSSD v roce 1998. Ve smlouvě byly rozděleny posty v poslanecké sněmovně, informování opozice o krocích vlády apod.

¹⁰ demonstrace byla v dubnu 2012 a dle odhadů se jí zúčastnilo asi 90 000 lidí

aby svoje tvrzení podepřel. Jev, který popisuje Eleches nejspíše nejde aplikovat na české voliče, i když socioekonomické rozdělení bylo vysvětlením toho, proč ODS a ČSSD volilo více lidí v minulosti než je tomu dnes. Spíše než hledání alternativ je větší podpora nových a marketingových stran dána zklamáním ze stran tradičních. U ODS je toto zklamání pozorovatelné asi nejvíce.

Michael Bernhard a Ekrem Karakoç přidávají k postkomunistickým státům ekonomický rozměr, který jsem nastínil v předchozím odstavci, když říkají, že ekonomický faktor určuje, jak budou lidé volit. Ekonomická transformace není pouze příkazání Světové banky či Mezinárodního měnového fondu, ale je to transformace z centrálně řízené ekonomiky na tržní. Transformace dokáže urychlit růst země, který by byl nemyslitelný v jakékoliv formě řízeného hospodářství. Hospodářský růst přeorganizuje voličský elektorát ve smyslu, že postkomunističtí voliči jsou nyní ekonomickými voliči. Tento poznatek je důležitý, jelikož vysvětluje nespokojenost občanů. (Bernhard, Karakoç 2011: 6)

1. 3 Vývoj českého stranického systému

Pokud se podíváme na český stranický systém, lze říci, že od 90. let, kdy byl český stranický systém stabilní, se po volbách v roce 2010 z velké části proměnil. V 90. letech se strany se profilyvaly dle ideologií, i když Jiří Pehe pronáší nesouhlasné stanovisko na ideologické ukotvení českých stran, neboť říká, že: *„Problémem všech nových stran, mezi nimiž fungovala Klausova ODS jako jakýsi katalyzátor změn v politickém systému, bylo slabé personální zázemí. Zatímco v demokraciích, jež se vyvíjely bez revolučních přerывů nebo nebyly ničeny totalitními režimy, se politické strany vyvíjely poměrně dlouho, přičemž jejich zárodky vznikaly na půdě občanské společnosti, v českých poměrech byly strany vytvořeny nebo „obnoveny“ jako projekty „seshora“. To mělo několik závažných dopadů. Především ideologie a programy stran nevznikaly organicky, v rámci širší společenské rozpravy, a jejich členstvo se nerekruovalo ze skupin a masových hnutí v rámci občanské společnosti. Ustavily se přesně v opačném gardu. Skupinky osobností se z různých důvodů přihlásily k určité vyzkoušené, na Západě již dlouho existující ideologii a pro svůj program se pokoušely získat členy a voliče. V českém kontextu se ukázalo jako problematické i to, že stranický princip, na nějž kladl důraz Klaus, se ustavil jako pilíř české politiky v soupeření s tzv. nepolitickou politikou Havlovy skupiny.“* (Pehe 2010: 42). Na levici se nejvíce podařilo etablovat Českou

stranu sociálně demokratickou (dále ČSSD) pod vedením Miloše Zemana. ČSSD zdatně konkurovala největší pravicové straně Občanské demokratické straně (dále ODS), která vyhrála volby v roce 1992 a 1996. KDU-ČSL stála ideově mezi stranami a oslovila tak středové voliče. Na levici ještě působila nereformovaná Komunistická strana Čech a Moravy (dále KSČM), která každé volební období má zastoupení v Poslanecké sněmovně, ale nikdy se nepodílela na vládě. Na pravici existovala Občanská demokratická aliance, která byla stranou kádrovou. Do roku 2006 se tento stav skoro nezměnil, až na střídání menších stran, kdy se ODA nejprve neúčastnila voleb v roce 1998 a poté se již do parlamentu nedostala. Pomyslně ji nahradila Unie svobody - Demokratická unie, která se podílela na vládě v období 2002-2006. Volby roku 2006 potvrdily hegemonii dvou nejsilnějších stran, ČSSD a ODS, které se střídají ve vítězství prakticky od roku 1992. V tomto roce nebylo pochyb o stabilitě stranického systému.

Ovšem po pádu vlády v půlce předsednictví České republiky v Radě Evropské unie¹¹ vznikla jedna nová strana – TOP 09 a druhá, můžeme ji označit také za „novou“¹² - Věci veřejné (VV). Tyto strany voličům nabízely politiku bez korupce a skandálů. Ve zmíněných volbách uspěly právě nové subjekty a do té doby tradičním stranám výrazně ubyli voliči. VV svůj program postavily na boji proti korupci a zavedení přímé demokracie (Politický program Věcí veřejných). Ovšem VV se svého programu příliš nedržely a postupem času bylo evidentní, že strana nevstoupila do politiky s úmyslem bojovat proti korupci, ale aby Vít Bárta, neoficiální lídr, napojil své firmy na stát a veřejné peníze tak používal na soukromé aktivity či financování podnikání. Vláda tak byla poznamenána nejen aférami s VV, ale potýkala se také s následky finanční krize a u veřejnosti se stala nejneoblíbenější vládou od znovunabytí demokracie v roce 1989 (CVVM¹³ 2013). Vláda podala demisi v červnu 2013¹⁴ a v říjnu téhož roku se konaly předčasné volby. Volby přinesly další změnu ve stranickém systému. ODS získala nejnižší počet hlasů v její historii¹⁵ a místo na pravici přenechala TOP 09, která těžila z podpory Karla Schwarzenberga z prezidentské volby v lednu roku 2013. Vítězem voleb se stala ČSSD, ale i ta

¹¹ ČR předsedala Radě EU od ledna do června 2009. Pádu vlády dopomohli také tzv. přeběhlci z řad ODS, Vlastimil Tlustý a Jan Schwippel

¹² Věci veřejné původně kandidovaly pouze v komunálních volbách v Praze od roku 2002

¹³ CVVM – data za leden 2013

¹⁴ Premiér Petr Nečas podal demisi z důvodu zásahu Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu v budově vlády ČR a také z důvodu zneužití Vojenského zpravodajství pro soukromé účely

¹⁵ získala 7,7 % hlasů

zaznamenala nejnižší volební podporu, pouze necelých 21 % hlasů. Ve volbách uspěl další nový subjekt vzniklý na základě nespokojenosti voličů s politickými poměry – ANO. ANO nemá ideologický základ, má velmi profesionální marketing a cílí na nespokojené voliče. Tento politický subjekt dosáhl druhého místa ve volbách v roce 2013 a výrazně tak zasáhl do stranického systému. Do Poslanecké sněmovny se podařilo vrátit KDU-ČSL, která obměnila vedení, splatila dluhy a nabídla voličům kompromisní program. V parlamentu také zasedl Úsvit přímé demokracie, který prosazuje zavedení referenda do české ústavy. V současné době se Úsvit přímé demokracie rozštěpil, zakladatel Tomio Okamura založil novou stranu Svoboda a přímá demokracie. Úsvit se v únoru 2016 pokusil spojit s Blokem proti islámu, ovšem Ministerstvo vnitra spojení zrušilo¹⁶. V současném parlamentu je tak zastoupeno osm stran¹⁷ a stranický systém je více fragmentovaný, než byl doposud. Tradiční strany oslabují a zároveň posilují strany marketingové a strany protestního proudu.

1. 4 Politický marketing

V souvislosti se sociálními a politickými změnami po druhé světové válce a zvláště v 60. letech 20. století vzniká nový typ strany, který Otto Kirchheimer nazývá *catch-all party* (Fiala, Strmiska 1998: 85-86). Tento nový typ reagoval na proměny, které prodělaly po druhé světové západoevropské společnosti, a to zejména v důsledku eroze tradičních sociálních hranic, růstu sociální mobility, životní úrovně a expanze nových komunikačních prostředků, na prvním místě televize. Některé původně masové strany zvýšily svou organizační flexibilitu a rozšířily, či možná přesněji oslabily dosavadní ideologickou orientaci s cílem oslovit co největší voličské publikum. Význam členské základny u takových stran výrazně poklesl a naopak se zvýšila úloha lídrů v důsledku růstu jejich významu pro oslovení voličů (Hloušek, Kopeček 2010: 11-12). Politické strany se od spoléhání a oslovování věrných voličů, kteří chodí pravidelně k volbám a volí stejnou stranu, přesouvají spíše k oslovení širšího počtu voličů. Komunikační technologie, které se v druhé polovině 20. století masově rozšířily, přispívají k snazším a masovějším oslovením voličů. Politické strany reflektují a sbírají informace o voličích a poté dělají analýzy

¹⁶ http://zpravy.idnes.cz/zakazte-islam-a-predcasne-volby-at-jsou-hned-zadaji-usvit-a-konvicka-11p-domaci.aspx?c=A160322_112614_domaci_kop

¹⁷ Jsou to: ČSSD, ODS, KDU-ČSL, TOP 09, ANO 2011, KSČM, Úsvit s Blokem proti islámu a SPD

informací a na základě tohoto poznání vypracovávají volební programy. Politické strany musí voliče oslovovat novými způsoby, protože vztahy mezi voličem se postupně rozměňují a ztrácí se i ideologický základ stran (Bradová, Šaradín 2007: 33).

Pokud se podíváme do historie, zjistíme, že mezi průkopníky v používání technik oslovující voliče patří první britská premiérka, Margaret Thatcher. Podle Dominica Wringa z univerzity v Nottinghamu byla éra Thatcherové významným předělem ve vývoji politického marketingu v Británii. Thatcherová pozvedla demoralizovanou stranu po porážce ve volbách v roce 1974. V průběhu čtyř let navázala úzké spojení s reklamní agenturou Saatchi & Saatchi. Společně s jejím ředitelem Timem Bellem, vedoucím komunikace konzervativců Gordonem Reecem a samotnou Margaret Thatcherovou vytvořili účinnou kampaň před volbami, kterou nazvali „*Labour Isn't Working*“. Ovšem za hlavní jádro úspěchu byl leadership v oblasti vnitřní komunikace strany, kterou Thatcherová pozměnila a tak nastavila velmi vysokou komunikační kulturu. Úspěšné marketingové techniky Konzervativní strana prohloubila po vítězných volbách v roce 1979. Zaměstnala totiž bývalého ředitele společnosti Mars, Christophera Lawsona, jako vedoucího marketingového oddělení (Wring 1996: 12-13).

V předchozím odstavci je ve velké míře používán termín *politický marketing*. Nyní se podíváme na to, co je politický marketing a jaké nástroje využívá. Výzkum politického marketingu je poměrně novým badatelským úkazem, který se rozvinul právě v souvislosti s novým způsobem oslovování voličů a také s nástupem marketingových stran a projektů v Evropě. Problémem politického marketingu je jeho nejednoznačná definice a teoretické ukotvení. Roman Chytilík píše v knize *Teorie a metody politického marketingu*, (Eibl, Chytilík, Matušková 2012) že i přesto, že politický marketing má mnoho definic a přístupů, jeho teoretické pozadí není precizní.

Bohumír Štědroň píše o politickém marketingu následující: „*Mezinárodní encyklopedie komunikace definuje politický management nebo marketing v politice jako proces, ve kterém politici, strany a jiné politické skupiny identifikují klíčové záležitosti, stanovují své priority a rozvíjejí a sdělují své pozice o klíčových záležitostech.*“ (Štědroň et al. 2013: 27). Pod pojmem klíčové záležitosti se ukrývají hlavní preference ve volebním programu, který strana předkládá voličům. Strana využívá marketingových metod k zjištění klíčových záležitostí, ostatně o tom se

zmiňuje také Štědroň: „V klasickém chápání zahraničních autorů je politický marketing součástí politického managementu. Politický marketing obvykle využívá klasický marketingový model 4P, který zahrnuje tržní segmentaci, 'umístění' kandidáta, formulaci strategie a její implementaci. Voliči jsou rozděleni do segmentů nebo skupin a poté je rozvinuta strategie, která tvoří platformu kampaně, odpovídající jejím cílům. Cílem segmentace je pochopení a vyhodnocení potřeb voličů nebo jejich charakteristik, což je základem pro definování profilů voličů tak, aby mohla být naplánována efektivní komunikace s nimi. Marketingové plánování se zaměřuje zejména na identifikaci a vytvoření konkurenční výhody.“ (Štědroň et al. 2013: 35). Z uvedeného textu je patrné, že politický marketing, stejně jako klasický marketing, pracuje s trhem (v tomto případě to jsou voliči) a provádí analýzy, které jsou zaměřeny a zpracovány na aktuální potřeby voličů tak, aby oslovili co nejvíce lidí, kteří danou stranu budou volit. Ovšem s průzkumem trhu souvisí také finanční schopnosti politických stran, protože různé analýzy a zkoumání potřeb voličů jsou ekonomicky nákladné a strany se tak uchylují ke sponzorům. Na nebezpečí financování politického marketingu upozornil již v roce 2007 Pavel Šaradín: „Můžeme si tak odpovědět na otázku v titulku: (Ohrožuje politický marketing demokracii? pozn. autora) *marketingové techniky demokracii ohrožovat nemusejí, náklady politických stran na ně však už ano. V tom je nebezpečí politického marketingu, totiž že strany nebudou hájit zájmy voličů, ale svých sponzorů.*“ (Šaradín 2007).

V zahraniční, česky dostupné, odborné literatuře vyniká studie od Jennifer Lees-Marshment, která v článku *Komplexní politický marketing: současné zamýšlení nad minulými závěry a budoucími směry* píše o politickém marketingu, že se jedná o způsob myšlení politických stran. Politické strany se snaží pochopit myšlení voličů a voliče dávají do centra jejich koncepce. Chování strany je tedy výrobkem slovy klasického marketingu. Chování strany zahrnuje vedení, kandidáty, současnou politiku či navrhovanou politiku (Marshment 2007: 8). Jennifer Lees-Marshment ve stejném článku uvádí také typy marketingových stran. Podle autorky existují 4 typy: a) tržně-orientovaná strana, b) prodejně-orientovaná strana a za c) výrobkově orientovaná strana (tamtéž).

Marshment dále píše, že politický marketing se nemusí nutně vázat na politické strany. Marketing se dá využít v komunální politice, na univerzitní půdě i v monarchii. Každá z výše zmiňovaných institucí provádí průzkum trhu a podle něho

přízpůsobuje své chování. Nemůže se průzkumem ovšem řídit otrocky, ale musí ho vyvažovat experty, které instituce najímají a ti poskytnou svůj úhel pohledu (Marshment 2007: 16-17). Průzkum trhu je při využití marketingových metod v politice naprosto klíčový. Pomůže rozdělit skupiny voličů, vyloučí určité segmenty společnosti, které politická strana nemůže z různých ideologických důvodů oslovit a tak strany investují prostředky a čas efektivněji, než kdyby se pokoušeli oslovit tu část politicky aktivní veřejnosti, u které je pravděpodobné, že strana s volebním programem nemá šanci na úspěch. Ve studii reflektující volební kampaně po volbách v roce 2013, *Volební kampaně 2013*, autoři kladou také důraz na průzkum trhu a znalost voličů. Poté strana, pokud vyhraje, či dosáhne předem stanoveného úspěchu, tak její splněný cíl je postaven na znalosti a zasažením velkého počtu voličů (Šíma, Králíková 2014: 36).

1. 5 Komunální politika

Komunální politika ovlivňuje věci veřejné na nejnižším stupni státní správy, tedy v obcích. Obec je v českém právním systému definována tímto způsobem: *„Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.“* V § 2 je dále napsáno: *„Obec je veřejnoprávní korporací, má vlastní majetek. Obec vystupuje v právních vztazích svým jménem a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů; při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem.“* (§§ 1, 2 zákona č. 128/2000 Sb.). Obec nad 3000 obyvateli je nazvána městem. Výzkum provádím na statutárních městech, proto zde uvádím i definici pojmu statutární město: *„Statutární město je samostatně spravováno zastupitelstvem města; dalšími orgány statutárního města jsou rada města, primátor, magistrát a zvláštní orgány města. Městský obvod územně členěného statutárního města je spravován zastupitelstvem městského obvodu; dalšími orgány městského obvodu jsou rada městského obvodu, starosta, úřad městského obvodu a zvláštní orgány městského obvodu. Městská část územně členěného statutárního města je spravována zastupitelstvem městské části; dalšími orgány městské části jsou rada městské části, starosta, úřad městské části a zvláštní orgány městské části.“* (§ § 4, 5 zákona č. 128/2000 Sb.). V současnosti je v ČR 26 statutárních měst. Jsou jimi všechna krajská města a dalších 12 měst. V ucelenosti se jedná jmenovitě o: Brno, České Budějovice, Děčín, Frýdek-Místek, Havířov, Hradec Králové, Chomutov,

Jablonec nad Nisou, Jihlava, Karlovy Vary, Karviná, Kladno, Liberec, Mladá Boleslav, Most, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha, Prostějov, Přerov, Teplice, Ústí nad Labem, Zlín.

Politika na komunální úrovni se zpravidla zabývá záležitostmi lokálními, celostátní politika je na této úrovni upozaděna, co se týče vztahů politických stran. Je to zčásti logické, protože komunální úroveň je občanům nejbližší a na malých obcích a v menších městech občané většinou konkrétního politika znají. Čmejrek, Bubeníček a Čapík doplňují: „*Lokální demokracie je tak vnímána jako 'něco víc' než pouhé zprostředkování politických názorů a postojů společnosti prostřednictvím voleb či naslouchání stížnostem občanů. Koncept zahrnuje vzájemnou politickou komunikaci mezi všemi zájmovými skupinami s cílem společně řešit problémy v komunitě a hledat kompromisní řešení.*“ (Čmejrek, Bubeníček, Čapík 2010: 13). Veřejnost vnímá komunální politiku jako „nepolitickou“, protože politické boje probíhají v centru a na lokální úrovni takovéto boje probíhat nemusí. Toto chápání tak automaticky evokuje, že komunální politika je záležitostí pouze technickou, záležitostí odbornosti, která může být vykonávána technickými odbory krajskými úřady či ORP¹⁸ (Balík 2009: 217).

Koalice jsou nedílnou součástí politiky. Stejně tak je tomu u politiky lokální. Stanislav Balík vytvořil typologii koalic na komunální úrovni, která je lze aplikovatelná jak na malé obce, tak na velká města. Typologie je následující: na začátku je rozdělení na základní tři kategorie. První dvě kategorie se následně dělí na „podkategorie“, aby bylo pochopeno, proč a za jakých okolností daná koalice vznikla. Dělení bez podkategorií by vypovídalo pouze o míře politické soutěživosti, ale nevypovídalo by nic o míře politické kultury. Třetí kategorie se nadále nedělí, protože leží stranou od ostatních dvou. Typologie je tedy následující:

1. koalice minimální vítězné

- 1. 1 ideově propojené
- 1. 2 ideově nepropojené

2. koalice nadměrné

- 2. 1 ideově propojené
- 2. 2 ideově nepropojené

¹⁸ Obec s rozšířenou působností – byly založeny v souvislosti s ustanovením krajských úřadů a zrušením okresních úřadů. Moc se tak posunula směrem nahoru, ke krajským úřadům a směrem dolů k ORP, které převzaly pravomoci okresních úřadů.

2. 3 široká koalice

2. 4 všestranná koalice

3. koalice velké (Balík 2009)

V nadcházejícím textu budou jednotlivé koalice charakterizovány. Ke koalicím se váží i menšinové koalice, které nemají v zastupitelstvu nadpoloviční počet hlasů. Přesto dokážou fungovat, většinou jsou podporovány jedním nebo více subjekty ze zastupitelstva, které ovšem nejsou v koalici. Koalice minimální vítězná ideově propojená má tolik členů, kolik je potřeba k většině a zároveň k sobě mají ideově blízko. Je nejčastěji logickým řešením povolební spolupráce. Akteři vytvářející takovou koalici se řídí teorií racionální volby, kdy maximalizují volební zisk za vynaložení co nejméně energie (tamtéž).

Koalice minimální vítězná ideově nepropojená má také tolik členů, kolik je potřeba k většině, ale členové jsou z opačného politického spektra a i tak spolupracují. Koalice není běžně zastoupená, jedná se o výjimky. V opozici působí reprezentant jednoho z proudů. Tento typ koalice nastává ve chvíli, kdy se nedaří ustavit koalici ideově propojenou a tak se dominantní člen spojí se členem či členy opačného spektra. Je mu tak zaručeno výsadní postavení v koalici, protože zpravidla členové opačného spektra jsou menšími subjekty a dominantní člen nemusí vydávat tolik energie na vyjednávání v koalici. (tamtéž)

Koalice nadměrná ideově propojená má jednoho nebo více nadbytečných členů, bez nichž by stále disponovala většinou hlasů. Strany či subjekty mají k sobě ideově blízko. Mohou vznikat v systémech, kde je vyžadována nadpoloviční většina všech zastupitelů, nikoliv pouze přítomných, jako je tomu u případu ČR (§§ 84, 87, zákona č. 128/2000 Sb.). Poté tato koalice vzniká ve chvíli, kdy dominantní člen nemá většinu hlasů a nechce být vydírán jedním menším subjektem. Koalice nadměrná ideově nepropojená je řídkým typem uspořádání. Opět má jednoho nebo více nadbytečných členů potřebných k většině, ale subjekty v ní nemají k sobě ideově blízko. V opozici musí působit více než jeden subjekt, pokud by byl právě jeden, jednalo by se o koalici širokou (tamtéž)

Koalice široká zahrnuje všechny subjekty kromě jednoho, který působí v opozici. Jinými slovy se jedná o koalici všech proti jednomu. Musí existovat ve dvoučlenné a vícečlenné podobě. Subjekt je v opozici většinou z ideových důvodů. Koaliční partneři se tak chrání vůči opozičnímu subjektu, nebo spolupráce s ním je takřka nemožná. Posledním typem nadměrných koalic je koalice všestranná. Jak již

název napovídá, jedná se o koalici všech subjektů, které jsou v zastupitelstvu. Jedná se o pragmatický krok, který například zabraňuje střetu s opozicí, a v následných volbách si aktéři zajistí totožný průběh povolebního uspořádání (tamtéž). Všestranné koalice jsou častěji k vidění na menších obcích

Koalice velké nepatří ani k jedné z výše zmiňovaných kategorií. Skládá se ze dvou dominantních aktérů, kteří mohou spolupracovat se středovými subjekty. V opozici zároveň musí působit dva relevantní aktéři, kteří jsou ideově nesourodí. Tato koalice není dána počtem, ale ideově, a tak se jedná o poměrně výjimečnou kategorii koalice. Vzniká z důvodu například marginalizace opozice nebo zvětšení šance na podporu v legislativním tělese (tamtéž).

2. Politické změny v Evropě

Nové a protestní strany ovlivňují politiku také v ostatních zemích Evropy. Strany nemusí být zcela nové, může se jednat o malé strany pohybující se v systému několik let, ale pro voliče jsou nyní populární. Jelikož se v této bakalářské práci zabývám především novými a marketingovými stranami, strany uvedené dále jsou vybrány jako příklad, že změny na politické scéně nejsou záležitostí pouze ČR, ale týkají se i ostatních států v Evropě.

2. 1 Španělsko

Španělsko jsem vybral jako příklad země, kde ekonomická krize a její následky určily vzestup nových protestních stran. Po období přechodu k demokracii, se od devadesátých let střídaly u moci dvě nejsilnější strany - Lidová strana (Partido Popular - PP) a Španělští socialisté (Partida Socialista Obrero Espanol – PSOE). První takové střídání a podle Jiřího Kuncce „*očekávané a (...) vytoužené*“ (Kunc 2000: 162) proběhlo v roce 1996. Ovšem po ekonomické krizi, která zasáhla Španělsko dosti zásadním způsobem (nezaměstnanost hlavně mladých lidí a zpomalení ekonomiky) se do parlamentu dostaly dvě strany, které znemožnily PP či PSOE sestavit jednobarevnou vládu. Zmíněné strany jsou Podemos a Ciudadanos, které obě těží z frustrace Španělů po krizi v roce 2008. Podemos můžeme chápat jako protestní stranu využívající frustrace veřejnosti jak z hegemonie lidovců a socialistů, tak také z vysoké nezaměstnanosti hlavně mladých Španělů (Možný premiér Sánchéz... 2016). Podemos se řadí mezi levicové strany. Byla založena v roce 2014 a počtem členů se stala druhou nejsilnější po lidovcích. Snaží se bojovat proti korupci. Dalšími tématy jsou vysoká nezaměstnanost a sociální nerovnost ve společnosti. Ciudadanos není nová strana založená před volbami, pohybuje se na politické scéně od roku 2006 a nyní získala největší volební úspěch. Ciudadanos, v překladu „Občané“, vystupují jako alternativa vůči tradičním politickým stranám a snaží se podobně jako Podemos využít nálady ve španělské společnosti, která je namířena proti ekonomickým opatřením (Spain Ushers in... 2015). Ciudadanos lze chápat jako vyplnění prostoru mezi pravicí a levicí. Po celá 90. léta a první desetiletí nového tisíciletí byl prostor ve středu pravolevého politického spektra prázdný. Ciudadanos mohou tento prostor vyplnit. Navíc je důležité, že Ciudadanos vznikly v Katalánsku a vystupují proti tamnímu nacionalismu. Leč v prosinci minulého roku

proběhly volby, situace na začátku března 2016 směřuje k předčasným volbám, neboť se nedaří sestavit vládu, která by měla zaručenou většinu v parlamentu. S ohledem na situaci se vzestupem nových stran v ČR, je Španělsko další z řady zemí, kde je stranický systém v procesu změny a voliči odevzdávají hlasy nikoliv tradičním stranám, ale novým subjektům. Ve Španělsku není strana podobná podnikatelskému projektu, jako je ANO, ale trend nových stran je nezpochybnitelný.¹⁹

2. 2 Slovensko

Slovensko je historicky nejbližší partner ČR. V roce 1918 vzniklo samostatné Československo, které s výjimkou let 1939-1945 vydrželo až do roku 1993, kdy se oba národy pokojně rozdělily a vznikly dva nové státy – Česká republika a Slovenská republika. Důvod, proč ve výčtu zmiňují i Slovensko je takový, že v březnu 2016 proběhly na Slovensku volby a voliči opět volili pro jiné, než tradiční zavedené strany. Tudíž se tak opakuje situace, která nastala v ostatních zemích Evropy. Slovensko prošlo po rozdělení poměrně silnou zkouškou demokracie, protože první roky samostatnosti určoval Vladimír Mečiar a strana Hnutí za demokratické Slovensko (HZDS). Tato strana prováděla „nestandardní“ demokratické metody, jako vyhrožování opozici, které vyvrcholilo únosem syna prezidenta Michala Kováče, aby prezident odstoupil z funkce. Lubomír Kopeček k této etapě slovenské politiky píše následující: *„Slovensko se díky tomu v polovině 90. let 20. století dalo charakterizovat jako hybridní režim na pomezí demokracie a autoritářství. Spor o povahu politického režimu, tj. mezi 'liberálně demokratickým a neliberálním pojmáním', byl úzce svázán s politickým stylem, metodami a osobou Vladimíra Mečiara. Proto se i v politologické terminologii rychle vžilo původně publicistické označení této konfliktní linie (cleavage) jako sporu mezi mečiarismem a antimečiarismem.“* (Kopeček 2007: 109).

¹⁹Protestní nálady se dají pozorovat také v Řecku, které prochází od roku 2010 ekonomickými krizemi a následkem nespokojenosti Řeků se stal vzestup protestní strany Syriza, která reprezentuje krajní levici. Případ Syriza je podobným španělským Ciudadanos v tom smyslu, že nevznikla před volbami. Syriza vznikla v roce 2004, ale její vzestup započal po ekonomických krizích mezi lety 2012 a 2015, kdy v roce 2015 vyhrála předčasné volby a snažila se vyjednat nové podmínky ekonomických opatření v Řecku, které po vládě chtěla Evropská unie. Na pořadu jednání bylo i opuštění eurozóny.

HZDS vládlo až do roku 1998, Mečiara nahradil Mikuláš Dzurinda, který Slovensko vyvedl z evropské izolace a nasměroval slovenskou politiku zpět do demokratického proudu. V roce 2004 se Slovensko stalo s dalšími státy střední a východní Evropy členem Evropské unie. V roce 2006 vyhrál volby Smer-Sociální demokracie a premiérem se stal Robert Fico, který se až do dnešní doby stane ústřední postavou slovenské politiky. R. Fico vyhrál volby také v roce 2010, ale vládu nesestavil, protože vládu vytvořily ostatní strany. Tato koalice pod vedením premiérky Radičové vydržela pouze 2 roky. V roce 2012 totiž nezískala důvěru. Konaly se tak předčasné volby, které naprosto ovládl Smer-SD a Robert Fico tak sestavil jednobarevnou vládu, která vládla až do řádných voleb v roce 2016.

Tyto volby přinesly změny do složení Národní rady, kde je nyní zastoupeno 8 stran. Smer-SD opět vyhrál volby, ale nemůže sestavit jednobarevnou vládu a navíc ztratil, oproti roku 2012, 400 tisíc voličů (Vilček 2016). Do Národní rady se také dostaly dvě strany s extremistickými názory, a sice Slovenská národná strana a do jisté míry „překvapení“ voleb – Ľudová strana-Naše Slovensko, jehož lídrem je Marián Kotleba. Slovenští voliči tedy dali najevo nespokojenost s tradičními stranami a upřednostnili strany nové či ještě nezavedené. Za důležitý milník patří také nepřítomnost Křesťanského demokratického hnutí (KDH) v Národní radě, kde chybí poprvé od roku 1993. Do Národní rady se dostal také „podnikatelský projekt“ *Sme rodina*, které založil podnikatel Boris Kollár v roce 2015 jako novou stranu s cílem oslovit voliče před volbami 2016. Zde se nabízí otázka, zda do budoucna může být stejně úspěšný jako český protějšek Andrej Babiš a pokud ano, jaké okolnosti stranu *Sme rodina* přivedou k dvoucifernému výsledku a možnému působení ve vládě. Boris Kollár uvádí jako hlavní motiv vstoupení do politiky fakt, že Slovensko je ohroženo zvenku i zevnitř. Zvenku je ohroženo současnou migrační krizí a zevnitř exekutory, nebankovními a finančními skupinami, které napomáhají k rozpadům rodin (volební program *Sme rodina*). Rétorikou se může jevit srovnání s Andrejem Babišem, který vstoupil do politiky s cílem napravit českou politiku a dát lidem naději k zlepšení. Do jisté míry lze o Kollárovi mluvit jako o populistovi.

2. 3 Slovinsko

Slovinci byli po několik století v Rakousko-Uherské monarchii společně se zeměmi Koruny České. Se Slovinci tak ČR pojí jak slovanská kultura, tak i společné bytí v monarchii. Po rozpadu monarchie se vazby významně nenarušily.

Čechoslováci vytvořili vlastní samostatný stát, Slovinci existovali v rámci Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, které se po válce přeměnilo na Jugoslávii. „*Pro československý i jihoslovenský stát byla vzájemná spolupráce jedním z pilířů jejich zahraniční politiky a státní ideologie. Kontakty a obousměrný pohyb občanů těchto zemí podpořily mezistátní smlouvy a programy, jakým byl například masový nábor jihoslovenských studentů na československé vysoké školy.*“ (Vojtěchovský 2010: 151). Z hlediska stranických systémů a předmětu této práce, je Slovinsko třeba zmínit, protože v posledních parlamentních volbách, které se uskutečnily v roce 2014, vyhrála strana, která byla založena pouhých šest týdnů před parlamentními volbami. Jedná se o *Stranku modernega centra* (dále SMC), jejímž lídrem je Miroslav Cepar. Cepar byl právník a univerzitní profesor v hlavním městě Lublani. Do voleb v roce 2014 nebyl zapojený do politiky, což může být pro voliče primárním faktem, protože chce dát hlas někomu novému, nezatíženému předchozím působením v politice. Úspěch ve volbách, jaký získal je podobný hnutí ANO s rozdílem, že SMC není podnikatelským projektem. Na pozadí úspěchu strany Miro Cepar je nespokojenost Slovinců s politickou reprezentací. Zvláště se jedná o druhou vládu Janeze Janšy v letech 2011-2013. Janez Janša byl obviněn z korupce a odsouzen na dva roky vězení (Radosavljevic 2014). Po vládě Janšy nastoupila první premiérka v dějinách Slovinska, Alenka Bratušek. Avšak její vláda se musela zaručit za lokální slovinské banky ve výši 3,2 miliard € a tak se prohloubila ekonomická recese v zemi. Bratušková následně nebyla zvolena do čela strany Pozitivní Slovinsko a v dubnu 2014 rezignovala (Novak, Irish 2014). Následně se konaly předčasné parlamentní volby, které vyhrála SMC. Vláda Miro Cepar je v pořadí čtvrtá od ekonomické krize. Cepar se zavázal provést nutné reformy a učinit ze Slovinska zajímavou destinaci pro zahraniční investory (Vogel 2014). Slovinsko je příkladem další země, kde občané zvolili politika, který přišel zvenku, založil novou stranu a následně vyhrál volby a sestavil koaliční vládu. Slovinský případ je velmi podobný českému úspěchu hnutí ANO v roce 2013, které taktéž bylo založeno člověkem z „nepolitického“ prostředí a ve volbách ANO skončilo druhé a nyní se podílí na vládě.

2. 4 Německo a případ Alternativy pro Německo

Alternativu pro Německo (Alternative für Deutschland) jsem záměrně vybral jako příklad a jisté potvrzení směru, který přináší změny do stranických systémů. AfD nepronikla zatím do Spolkového sněmu. V posledních volbách v roce 2013 se přiblížila pěti procentní hranici. Strana je však zastoupena v lokálních sněmech v Sasku, Durynsku a Braniborsku (Smale, Alison 2014). AfD byla založena původně jako euroskeptická strana odmítající Euro jako společnou měnu. Reagovala tak na silící kritiku eurozóny, která byla způsobena řeckou neschopností dostát na podmínky věřitelů.²⁰ Otázka eurozóny byla hlavní linií kritiky Evropské unie předtím, než ji nahradila současná migrační krize. A právě postoj k migraci následně rozdělil i samotnou stranu. Zakladatel strany, Bernd Lucke, profesor ekonomie na univerzitě v Hamburku (Kulish, Eddy 2013) totiž neobhájil místo předsedy strany, protože kritizoval její příklon ke krajně pravicovým názorům. Tyto názory přišly společně se saskou konzervativní političkou Frauke Petryovou, která uvažovala o sblížení se s protiislámským hnutím Pegida.²¹ Po Luckově odchodu, klesly straně preference přibližně na čtyř procentní hranici. Ovšem stranu nyní příživuje protiislámská rétorika vedení strany. Podle posledních průzkumů je strana třetí nejsilnější hned po křesťanských demokratech z CDU-CSU a Sociální demokracii, což jsou strany, které ovlivňují německou politiku od konce II. světové války (Putine pomoz nám... 24. 2. 2016). Ve volbách do 3 zemských sněmů²² se tato predikce potvrdila, neboť AfD se dostala do všech tří sněmů a výrazným způsobem zeslabila pozice dvou nejsilnějších stran – CDU-CSU a SPD. Největšího úspěchu dosáhla AfD v Sasku-Anhaltsku, kde se umístila druhá za vítěznou CDU-CSU (Smale, Alison 2016). Karl-Rudolf Korte²³ se domnívá, že dvě velké strany budou navzájem spolupracovat ještě více po výsledcích voleb. V ostatních evropských zemích se také silné strany spojí, aby se extrémisté nedostali k moci (Korte citován in Smale 2016). Tvrdit, že je v Německu zásadní změna stranického systému je nejspíše příliš brzy po

²⁰ Řecká finanční krize započala v roce 2009 a byla tak logickým následkem krize celosvětové v roce 2008. Řecká ekonomika se během let 2009-2015 dostala několikrát k bankrotu, ale hlavní věřitelé Řecka – Evropská centrální banka, Mezinárodní měnový fond a Světová banka – vždy našli řešení a poskytli Řecku další půjčky za podmínky tvrdých ekonomických opatření a škrťů. V souvislosti s Německem se objevovaly názory, že Německo dotuje řeckou ekonomiku a přitom řešení je v opuštění Řecka eurozóny.

²¹ Pegida je krajně pravicové hnutí namířené proti údajné islamizaci Německa a uprchlíkům. Bylo založeno v Drážďanech a podporu má především v bývalém východním Německu.

²² volby proběhly 13. 3. 2016 a volilo se ve spolkových zemích Sasko-Anhaltsko, Bádensko-Württembersko a Porýní-Falecko

²³ profesor politologie na univerzitě v Duisburgu-Essenu

několika zemských volbách. Nicméně i zde se jedná o určité narušení systému protestní stranou, která se v budoucnu může na scéně etablovat, anebo zmizí, a v dnešní realitě představuje pouze epizodu v celé evropské politice, která se nyní nachází v protestním hávu.

2. 5 Česká republika a hnutí ANO 2011

Do výčtu zemí se změnou stranického systému jsem se rozhodl zařadit ANO a to i přesto, že jsem v první kapitole nastínil vývoj stranického systému v ČR. Hnutí ANO dle mého názoru zaslouží více prostoru na definici a analýzu a to ze zřejmého důvodu, že v poslední kapitole se ANO věnuje na komunální úrovni.

Hnutí ANO 2011 navazuje na úspěchy nových a odštěpeneckých stran z voleb 2010. I když úspěch VV je s odstupem velmi kontroverzní, jistý nový směr českého stranického systému byl položen právě v období voleb 2010. ANO bylo založeno v roce 2011. Zakladatelem hnutí je podnikatel Andrej Babiš, který je vlastníkem potravinářské firmy Agrofert, která působí na českém trhu již od začátku 90. let a stala se jednou z největších českých firem. Tomáš Pergler se zamýšlí nad počátkem Babišova úmyslu vstoupit do politiky: *„Kdy přesně se Andrej Babiš rozhodl vstoupit do politiky, není snadné určit. Jisté je, že jako jeden z impulzů zapůsobila zkušenost s Klausovým vetem vyšších příměsí biopaliv. Vzápětí si také ověřil, že lidé slyší na jednoduchá protikorupční hesla a nechají se snadno zlákat pro podporu nových politických subjektů. Na konci května 2010 se uskutečnily volby do Poslanecké sněmovny. Babiše tehdy evidentně zaujal téměř jedenáctiprocentní zisk Věcí veřejných, které posléze vstoupily do koalice s ODS a TOP 09.“* (Pergler 2014: 130-131). Zajímavé je, že Babiše zaujal volební výsledek nové strany VV. Otázkou je, jak reagoval, nebo přesněji, zda se poučil z neúspěchu VV, které doprovázely korupční aféry a netransparentní politika. Pohled do volebního programu ANO ukazuje spíše pohledy do budoucnosti než výčet hodnot. Namátkou je to politika pro občany, dobrá značka ČR v zahraničí, prosperita, funkční stát, zdravá občanská společnost, otevřenost v podnikání, české potraviny a zelená krajina a důstojné postavení našich dětí (volební program hnutí ANO 2013). Babiš zcela určitě musel nad tímto přemýšlet a zvolit strategii, která jeho novou stranu udrží v popředí voličských preferencí. Pergler pokračuje: *„Programově se hnutí od počátku profilovalo spíše mlhavě. Sám Babiš se občas označoval za pravičáka, na druhou stranu hovořil o tom, že se mu líbí skandinávský model, postavený na silné roli státu.*

Hlavním sloganem ANO zůstala teze o tom, že republika se má řídit jako soukromá firma.“ (Pergler 2014: 135). Babiš postavil program na tématu korupce a na tom, že nemá žádnou ideologii, ale jedná tak, jak se k věcem staví veřejnost. Poslední věta předchozí citace rezonovala českým prostředím hlavně v prvním roce působnosti ANO ve vládě. Řídit stát jako firmu je nicméně výrok poměrně obtížný. Hlavním problémem je to, že stát není firma. Firma je řízena vedením či jedním člověkem a za rozhodnutí nese odpovědnost daný člověk z vedení. Stát má ovšem daleko větší působnost, rozhodnutí musí být uvážlivá a hlavně, stát rovná se politika, politické strany. Tudíž je potřeba kroky vysvětlovat, vyjednávat a provádět nutné kompromisy. Takovéto záležitosti se samozřejmě ve firmách obvykle nedělají a proto je iluzí se domnívat, že stát lze řídit jako firmu. Firma má za hlavní cíl ekonomický zisk. Stát ovšem za primární cíl ekonomický zisk nemá a proto toto tvrzení může evokovat vlastní zájmy nad zájmy občanů státu.

ANO se ovšem nedá upřít profesionální volební kampaň v roce 2013. A to ještě v době, kdy se ANO připravovalo až na řádné volby v roce 2014 a billboardy mělo shodou okolností pronajaté, aby se více zviditelnilo před volbami 2014. Pád Nečasovy vlády v polovině roku 2013 zapříčinil vznik úřednické vlády Jiřího Rusnoka.²⁴ Autoři již citované publikace *Volební kampaně 2013* uvádí k předvolební kampani toto vysvětlení: „*Nejdále v tomto ohledu bylo hnutí ANO Andreje Babiše, které si pod vedením stratéga Alexandra Brauna zadávalo externě průzkumy již před začátkem kampaně při uvádění strany na trh. Zcela zásadní roli sehrál velký červenový průzkum (benchmark), který ANO pomohl definovat cílové skupiny voličů a sdělení, která v kampani měla být komunikována.*“ (Králíková, Šíma 2014: 30). Hnutí také s předstihem před ostatními stranami stačilo zemi oblepit billboardy hlásajícími „*Nejsme jako politici. Makáme.*“ Nebo „*ANO, bude líp.*“ (Králíková, Šíma 2014: 137). Z hlediska typologie marketingových stran ANO může být zařazeno mezi tržně orientované strany. Tržně orientovaná strana nejdříve provádí výzkum trhu, tedy provádí výzkum mezi voliči. Zkoumá jejich potřeby a slibuje jejich uspokojení. Program strany poté tvoří dle názorů a potřeb voličů, kteří jsou nějakým způsobem nespokojeni s politickou situací. Strana využívá politický marketing, aby porozuměla názorů veřejnosti, nikoliv k manipulaci (Marshment 2007: 11). Hnutí ANO využilo

²⁴ Úřednická vláda pod vedením ekonoma Jiřího Rusnoka vládla od 10. 7. 2013 do 29. 1. 2014. Politiky a veřejnosti byla vnímána jako vláda prezidenta Miloše Zemana. Miloš Zeman prosadil tuto vládu i přes odpor politických stran, hlavně ODS. Vláda nezískala důvěru a celou dobu tak vládla v demisi

politického marketingu velmi efektivně, protože využilo jednak protestní nálady v české společnosti a také zvládlo profesionálně předvolební kampaň a umístilo se na druhém místě za vítěznou Sociální demokracií.

Strana se nehlásí k žádné ideologii a sám Andrej Babiš se spíše řídí názory voličů a tím, co je pro ně zajímavé a aktuální. Ani ve volebním programu strany před parlamentními volbami v roce 2013 není zmínka o ideologickém „backgroundu“ hnutí. Bohumil Doležal ve vysílání ČT24 řekl následující: „*Andrej Babiš je hnutí nového typu. Je to uskupení, které je založena na kumulaci ekonomické moci, politické moci a mediální moci.*“ (Interview ČT 24 2015). ANO a Andrej Babiš je svým způsobem ve střetu zájmů, protože vlastní některá česká média²⁵. Proto zde byla zmínka o kumulaci moci mediální a ekonomické.

²⁵ konkrétně se jedná o média: Mladá Fronta Dnes, Lidové Noviny, Metro, 5plus2, internetové servery idnes.cz, lidovky.cz, ceskapozice.cz, Televizní stanice Óčko, Rádio Impuls a Rádio Rock Zone

3. Analýza koalic 26 statutárních měst ČR s přihlédnutím k podpoře ANO

Poslední kapitola obsahuje analýzu koalic ve 26 statutárních městech ČR. Ještě jednou se jedná o následující města: Brno, České Budějovice, Děčín, Frýdek-Místek, Havířov, Hradec Králové, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Jihlava, Karlovy Vary, Karviná, Kladno, Liberec, Mladá Boleslav, Most, Olomouc, Opava, Ostrava, Pardubice, Plzeň, Praha, Prostějov, Přerov, Teplice, Ústí nad Labem, Zlín.

Na začátek uvedu, jak jsou politické strany působící na celostátní úrovni a zasedající v Poslanecké sněmovně v současném volebním období²⁶, zastoupeny ve zmíněných městech. Pro přehlednost jsou všechny údaje uvedeny v příloze č. 1, která reflektuje stav po sestavení koalic po komunálních volbách. ANO, ČSSD a KSČM jsou zastoupeny ve všech 26 zastupitelstvech statutárních měst. ODS je zastoupena ve 21 případech. Není zastoupena ve Frýdku-Místku, Havířově, Chomutově, Karviné a Zlíně. KDU-ČSL je zastoupena v 15 případech. Jedná se o Brno, České Budějovice, Frýdek-Místek, Havířov, Jihlava, Karviná, Olomouc, Opava, Ostrava, Plzeň, Prostějov, Přerov, Zlín. Ve zbylých dvou případech působí v koalici s názvem *Koalice pro*, zde je to případ Hradce Králové (*Koalice pro Hradec*) a Pardubic (*Koalice pro Pardubice*). TOP 09 je zastoupena ve 14 městech: Brno, České Budějovice, Děčín, Hradec Králové, Jablonec nad Nisou, Jihlava, Liberec, Mladá Boleslav, Olomouc, Pardubice, Plzeň, Praha, Prostějov a Ústí nad Labem. Úsvit se do zastupitelstva žádného ze statutárních měst nedostal.

Jak jsem uvedl v první kapitole, Stanislav Balík rozděluje koalice do několika kategorií (Balík 2009: 188). Při pohledu na statutární města je nejvíce zastoupena koalice minimální vítězná ideově propojená, která je ve 12 případech, což je nejčastějším typem českých koalic utvořených po volbách, dle Balíka (Balík 2009: 190). Šest případů má koalice nadměrná ideově nepropojená. Čtyřmi případy jsou zastoupeny koalice minimální vítězné ideově nepropojené. Třemi případy figurují koalice nadměrné ideově propojené. Jeden případ tvoří koalice menšinová. Viz tabulka č. 1.

Naopak žádný případ není pozorován u koalice velké, široké a všestranné. Tudíž lze s určitostí říci, že přítomnost ANO v zastupitelstvech 26 statutárních měst

²⁶ Současným volebním obdobím myslím období od roku 2013, od posledních voleb do PSPČR a strany zastoupené jsou: ČSSD, ANO, KDU-ČSL, KSČM, ODS, TOP 09, Úsvit

nevede k širokým koalicím. Politické strany tak nevidí v ANO vážný problém, který by zásadním způsobem narušoval dosavadní strukturu komunální politiky, ve smyslu jednostranného prosazování svého programu vůči odporu koaličních partnerů, neochota k vytváření kompromisů a špatné komunikace, která by vedla k paralyzování městských orgánů. ANO je standardním partnerem pro ostatní politické proudy na komunální úrovni a ničím se neliší od ostatních politických stran či místních uskupení. Jak je ve výzkumu dále uvedeno, KSČM zůstává v opozici ve více případech, než ANO, což může být dáno faktem, že ANO je strana vládní, zatímco KSČM se od listopadu 1989 na vládě zatím nikdy nepodílela.

Nyní následuje stručná charakteristika jednotlivých koalic u daných měst. Nejdříve začínám případem menšinové koalice, protože tento typ se vyskytuje pouze u jednoho případu. Dále rozebírám oba typy ideově nepropojených koalic, které jsou většinou zastoupeny řídce. Nakonec charakterizují častý typ uspořádání, a to typy obou koalic ideově propojených.

Tab. 1: Počet případů jednotlivých koalic

Typ koalice	Minimální vítězná ideově propojená	Minimální vítězná ideově nepropojená	Nadměrná ideově propojená	Nadměrná ideově nepropojená	Menšinová
Počet případů	12	4	3	6	1

Zdroj: Autor na základě přílohy č. 1

3. 1 Menšinová koalice

Menšinová koalice se utvořila v Teplicích, kde je primátorem Jaroslav Kubera z ODS. Kuberovi se podařilo sestavit koalici ODS, TOP 09 a ČSSD, která má pouze 13 hlasů a k většině mu jeden hlas chybí, přesto byl Kubera zvolen primátorem. Pro volbu této koalice a primátora přispěl jeden člen z hnutí Pro sport a zdraví, kterému se podle jeho slov program nové koalice líbí (Horáček, Nešetřil 7. 11. 2014).

3. 2 Nadměrné ideově nepropojené koalice

Balík píše, že koalice nadměrně ideově nepropojené jsou řídkým typem uspořádání (Balík 2009: 194). Přesto se mezi 26 městy objevila tato koalice v šesti případech. Konkrétně se jedná o města Havířov, Hradec Králové, Jablonec nad Nisou, Most, Pardubice a Plzeň. V každé koalici musí být alespoň jeden člen, bez kterého by koalice měla pořad většinu.

V Havířově vznikla koalice KSČM, ANO a Hnutí pro Havířov. V opozici přitom zůstal vítěz voleb (a předchozích osm let hlavní lídr havířovské politiky) ČSSD. V opozici jsou také lidovci. Podle zástupců ANO přišla ČSSD s jednáním pozdě, v té době již jednali právě s KSČM (Štalmach 15. 10. 2014). Nadbytečným členem je Hnutí pro Havířov, které získalo 3 mandáty. Přitom k většině je potřeba 22 hlasů a ANO s KSČM mají hlasů 23.

V Hradci Králové vyhrál volby Hradecký demokratický klub (dále HDK), který sestavil koalici s ČSSD, TOP 09 a Koalicí pro Hradec, ve které má zastoupení KDU-ČSL. V opozici jsou ANO, ODS, KSČM a Změna pro Hradec. Podle primátora Zdeňka Finka z HDK, *„žádný zastupitel z ANO nemá zkušenosti s komunální politikou, a chybí jim přirozená skromnost. Upřednostňuji takového partnera, který má dobrou pověst a souzní s HDK.“* (Rambousková 14. 10. 2014). Nadbytečným členem je TOP 09, bez které by koalice měla 19 hlasů, což je přesná potřeba pro většinu.

V Jablonci nad Nisou byla vytvořena koalice ODS, ČSSD, TOP 09, Nová Budoucnost pro Jablonec a Domov nad Nisou. V opozici je ANO, KSČM a Změna pro Jablonec. Původně měla vzniknout koalice ANO, Změna pro Jablonec a ČSSD. ANO ale mělo spory se Změnou pro Jablonec a nakonec oba subjekty skončily v opozici. Podle Jindřicha Berounského ze Změny pro Jablonec, *„Společným jmenovatelem toho všeho je diletantství zástupců ANO a s politováním musím říci, že za této situace prostě žádná jiná možnost nebyla.“* (Dohodnuto... 20. 11. 2014). Nadbytečným členem je Nová budoucnost pro Jablonec. Bez tohoto uskupení by koalice měla 16 hlasů, čili většinu.

V Mostě koalici tvoří tři subjekty – Severočeši Most, KSČM a ANO. Vítězem voleb se poměrně jasným výsledkem stalo uskupení Severočeši Most, se ziskem 32 %. Nadbytečným členem koalice je ANO. Většina v mosteckém zastupitelstvu je 23 hlasů a Severočeši společně s komunisty tuto většinu mají.

V Pardubicích vládne ANO, ČSSD, TOP 09 a Koalice pro Pardubice. V opozici působí ODS, KSČM a dvě místní uskupení. Nadbytečným členem je

Koalice pro Pardubice, v níž působí KDU-ČSL. Bez tohoto uskupení by koalice měla potřebný počet 20 hlasů k většině.

Plzeň je ve výčtu posledním městem, kde se zrodila nadměrná ideově nepropojená koalice. A je také městem, kde ANO vyhrálo volby a není v koalici. Koalici utvořila ČSSD, ODS, KDU-ČSL a Občané patrioti. Naopak v opozici je ANO, KSČM a TOP 09. Koalice se tak nedá zařadit mezi ideově propojené, jelikož ČSSD spolupracuje s ODS a v opozici působí TOP 09 a KSČM. Koalice má většinu 27 hlasů. Nadbytečným členem je KDU-ČSL, bez které by koalice měla 24 hlasů.

3. 3 Minimální vítězné ideově nepropojené koalice

Koalicí, ve kterých jsou zastoupeny strany z opačného spektra, a zároveň jich je nejmenší možný počet potřebný k vytvoření většiny, jsou koalice minimální vítězné ideově nepropojené (Balík 2009: 191). Z 26 statutárních měst jsou ve čtyřech městech. Jedná se o Chomutov, Jihlavu, Kladno a Olomouc.

Chomutov sestavil koalici ANO, Pro Chomutov a KSČM. Je nutno poznamenat, že v Chomutově se na konci ledna 2015 opětovně opakovaly volby z důvodu podezření z korupčního jednání²⁷. Strany ovšem koaliční spolupráci podepsaly již v listopadu 2014 (Chomutov má koalici... 19. 2. 2015) a tudíž se zformování koalice jevílo pouze jako nezbytná záležitost. Do voleb 2014 vládoucí ČSSD zůstala v opozici a ODS, která vládla městu v předchozím volebním období, se do zastupitelstva Chomutova ani nedostala.

V Jihlavě ANO vyhrálo komunální volby, avšak v koalici není. Koalici sestavily ČSSD, ODS, KDU-ČSL a Forum Jihlava. V opozici působí ANO, KSČM a TOP 09, která měla být původně také součástí koalice, ale rozhodla se vedení města podporovat bez účasti v koalici. ANO zůstalo v opozici z důvodu jednostranného jednání, arogance a přílišného důrazu na osobu Andreje Babiše, který měl dle slov představitel ČSSD, Vratislava Výborného, „*přinést miliardy od pana Babiše. (...) Vypadalo to, že teď přijeli byznysmeni s kabelami miliard a nás školí, co bychom měli dělat v Jihlavě*“ (Laudin 2014). Zástupci ČSSD poté vyhodnotili koalici s ANO jako nevýhodnou.

²⁷ Krajský soud v Ústí nad Labem volby v Chomutově zrušil. Důvodem bylo kupčení s hlasy, které občané dostali před volební místností již vyplněné preferenčními hlasy a na oplátku dostali možnost vstupu zdarma do klubu.

Kladno ovládlo uskupení „*Volba pro Kladno*“, které se následně dohodlo na spolupráci s ANO a KSČM. Počet volených zastupitelů v Kladně je 33 a koalice má většinu 19 křesel. Pro Kladno se jedná o vcelku velkou změnu, dosavadní koalice ODS a ČSSD bude v opozici (Na koalici v Kladně... 14. 10. 2014).

Olomouc ovládlo také ANO a jako v Jihlavě, skončilo v opozici. Koalici dohodly strany bez místních uskupení – ČSSD, ODS, TOP 09 a KDU-ČSL. V opozici jsou tedy ANO, KSČM a dva místní subjekty – ProOlomouc a Občané pro Olomouc. Stranám v koalici nevyhovoval styl jednání ANO (Vítězné ANO je... 2014) a proto se domluvily na spolupráci výše zmíněné strany, které jsou na opačném ideovém spektru. Společně mají 24 hlasů ve 45 členném zastupitelstvu.

3. 4 Nadměrné ideově propojené koalice

Koalice, které mají jednoho nebo více nadbytečných členů a partneři v koalici si jsou ideově blízko, jsou nadměrné ideově propojené (Balík 2009: 192). V mém výzkumu lze nalézt tři případy této koalice. Konkrétně jsou: České Budějovice, Mladá Boleslav a Přerov.

ANO vyhrálo komunální volby v Českých Budějovicích a vyjednalo koaliční spolupráci s TOP 09, KDU-ČSL a Občany pro Budějovice. V opozici jsou ČSSD, ODS a KSČM. Nadbytečným členem koalice je TOP 09, bez které by koalice ANO, Občanů pro Budějovice a KDU-ČSL měla většinu 23 hlasů. S TOP 09 je to většina 27 hlasů.

Mladá Boleslav má v koalici ODS, TOP 09 a ANO+Volbu pro město. Mimochodem, Mladá Boleslav je jediné z 26 měst, kde ANO nekandidovalo samo, ale v rámci koalice. V opozici zůstala ČSSD a KSČM. Nadbytečným členem koalice je opět TOP 09. Koalice má dohromady 23 hlasů z 33, bez TOP 09 by měla koalice většinu 20 hlasů.

Přerovu vládne koalice neobvyklá v porovnání s ostatními případy. Tradiční strany jsou v opozici a v koalici jsou ANO a další tři subjekty kandidující pouze v komunálních volbách. Jedná se Nezávislé, Za prosperitu Přerova a jeho místních částí a Společně pro Přerov. V opozici je ČSSD, ODS, KSČM a KDU-ČSL. Nadbytečným členem koalice se mohou považovat jak Nezávislí tak uskupení Za prosperitu Přerova. Oba subjekty mají po dvou křeslech, a pokud by jeden z nich v koalici nepůsobil, většina by byla 19 křesel. Nyní je 21 křesel.

3. 5 Minimální vítězné ideově propojené

Posledním a nejčastěji existujícím typem koalice, který v mém výzkumu existuje, je koalice minimální vítězná ideově propojená. Tato koalice je v české komunální politice nejčastější a jedná se o pragmatické řešení. Na tomto místě vyjmenuji pouze města, kde koalice je, další doplňující údaje nejen o tomto typu koalice, ale i o předešlých, lze nalézt v příloze č. 1.

Města s minimální vítěznou ideově propojenou koalicí jsou: Brno, Děčín, Frýdek-Místek, Karlovy Vary, Karviná, Liberec, Opava, Ostrava, Praha, Prostějov, Ústí nad Labem a Zlín.

3. 6 ANO v koalicích a opozicích

V předchozích podkapitolách byly analyzovány koalice dle typologie, kterou používá Stanislav Balík. Tato část se zaměřuje pouze na ANO z hlediska počtu obsazených městských rad a primátorských křesel. Viz příloha č. 2.

ANO získalo celkem v 18 statutárních městech místa v radách. Tento fakt potvrzuje, že ANO bylo na komunální úrovni velmi úspěšné. I z toho důvodu, že hnutí kandidovalo vůbec poprvé. ANO tedy pouze v osmi případech skončilo v opozici. Z pěti případů opozičního zastoupení z celkových osmi, se jedná o jeden z typů ideově nepropojené koalice. I když se jedná o malý počet případů, jistý náznak toho, proč je ANO v opozici se dá vysledovat. Alespoň ten, že ideově vzdálené strany spolupracují v koalici bez přítomnosti ANO. Tři z pěti případů jsou nadměrně ideově propojené koalice a dva případy jsou minimální vítězné ideově nepropojené koalice. Zbylé tři případy z osmi opozičních jsou dvě koalice minimální vítězné ideově propojené a jeden je již zmíněná menšinová koalice. ANO zůstalo v opozici nejvíce s KSČM – 6 případů. Viz tabulka č. 2. Šest případů je již zajímavých, protože komunistická strana je brána jako strana antisystémová a na celostátní úrovni se od roku 1989 nepodílela na vládě. I když se široká koalice nikde neutvořila, KSČM a ANO přítomné v opozici v šesti případech svědčí o tom, že strany vytvářející koalici, považují KSČM a také ANO za strany, které se nějakým způsobem odlišují od ostatních demokratických stran. Ve čtyřech případech je to TOP 09, po dvou se jedná o KDU-ČSL a ODS. V žádném z osmi případů nezůstalo ANO v opozici s ČSSD. Ze souhrnu opozičního působení ANO lze říci, že zde není

převažujícím typem koalice minimální vítězná ideově propojená, jak je tomu v celkovém součtu 26 koalic, ale převažuje typ koalice ideově nepropojených.

Tab. 2: Parlamentní strany nejčastěji zůstávající v opozici s ANO

Strana	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODS	TOP 09
Počet případů	0	2	6	2	4
Města	---	Karviná, Prostějov	Hradec Králové, Jablonec nad Nisou, Jihlava, Olomouc, Plzeň, Teplice	Hradec Králové, Prostějov	Jihlava, Plzeň, Prostějov, Teplice

Zdroj: Autor na základě přílohy č. 1

ANO působí v koalicích v 18 případech. V deseti se jedná o koalici minimální vítěznou ideově propojenou, ve třech případech je koalice nadměrná ideově propojená a ideově nepropojená. Ve dvou případech jde o koalici minimální vítěznou ideově nepropojenou. Pokud ANO spolupracuje s parlamentními stranami, nejčastěji je to KDU-ČSL a to konkrétně v šesti případech. Ve čtyřech případech lidovci kandidovali sami ve dvou v koalici. Po čtyřech případech spolupracuje ANO s ČSSD a KSČM. Tři případy spolupráce jsou shodně s ODS a TOP 09. Viz tabulka č. 3. Pokud je ANO v koalici, jedná se nejčastěji o typ minimální vítěznou ideově propojené koalice, nejmenší počet je u minimální vítěznou ideově nepropojené koalice.

Tab. 3: Parlamentní strany nejčastěji působící v koalici s ANO

Strana	ČSSD	KDU-ČSL	KSČM	ODS	TOP 09
Počet případů	4	6	4	3	3
Města	Frydek- Místek, Ostrava, Pardubice, Praha	Brno, České Budějovice, Opava, Ostrava, Pardubice, Praha	Havířov, Chomutov, Kladno, Most	Děčín, Mladá Boleslav, Opava	České Budějovice, Mladá Boleslav, Pardubice

Zdroj: Autor na základě přílohy č. 1

3. 7 Počet vítězství ve volbách a počet primátorů za ANO

Výše jsem uvedl, že ANO je celkově v 18 radách statutárních měst. Důležitou osobou v radě i ve městě je primátor. Většinou se jedná o představitele vítězné strany, ale nemusí to být vždy pravidlem. Proto se v další části práce věnuji skutečnosti, zda tam, kde ANO vyhrálo volby a je v koalici, má také obsazenou pozici primátora.

ANO vyhrálo volby celkem ve 13 městech, tudíž v polovině všech měst. Z toho v deseti případech je v koalici. Zbylé tři případy tvoří Jihlava, Olomouc a Plzeň, kde ANO taktéž vyhrálo, ale skončilo v opozici. Z deseti měst, kde ANO vyhrálo volby a zároveň je v koalici, je v devíti případech primátorem člen ANO. Pouze v jednom případě je primátorem představitel jiné strany. Tato situace nastala v Přerově, kde je primátorem Vladimír Puchalský, nestraník ze subjektu „Společně pro Přerov“. *„O funkci primátora přišlo ANO i v Přerově, kde volby rovněž vyhrálo. Tam by měl v čele radnice stát Vladimír Puchalský ze Společně pro Přerov. Hnutí ANO však na oplátku získalo všechna tři místa náměstků. Koalice bude ve městě čtyřčlenná, tvořit ji budou také zástupci Nezávislých a Za prosperitu Přerova a jeho místních částí. V Přerově jde zatím v regionu o největší politické zemětřesení na radnici, jejího vedení se ujmou zcela nové strany a hnutí. ODS a ČSSD, které ve městě vládly 16 let, skončily v opozici.“* (V Olomouckém kraji... 2014). ANO na postu primátora příliš netrvalo, protože na radnici proběhla výrazná změna oproti předchozím letům. ODS a ČSSD, které Přerovu vládly, již v koalici nejsou, a post primátora je tedy těmito dvěma stranami neovlivněn. Navíc ANO získalo tři náměstků. V ostatních devíti městech, kde ANO vyhrálo volby a je v koalici, post primátora získalo. V příloze č. 2, jsou taková města označena „1“ za názvem „ANO“.

Ještě jeden případ je zajímavý, ovšem v opačném slova smyslu. Je jím Liberec, kde vyhrála koalice stran „Změna pro Liberec“, ale primátor je z ANO, které získalo druhý největší počet hlasů. Zde byl nejspíše důvod, že se Změna pro Liberec chtěla podílet na chodu města, neboť podle vyjádření předsedy Změny pro Liberec, Jana Korytáře, *„Jsem rád, že mě ani Změnu pro Liberec nečekají další čtyři roky v opozičních lavicích. Myslím, že jsme si ji užili dost a že je čas na tuto změnu v libereckém zastupitelstvu. Na spolupráci s ANO se těším. Ukázalo se, že věci, co*

nás spojuje, je víc, než těch, které by bránily spolupráci.“ (Koalice v Liberci podepsala...2014). V dalších městech, kde ANO nevyhrálo volby, již pozici primátora nezískalo. Celkově tak ANO získalo primátora v deseti městech.

3. 8 Změny v koalicích

Tato kapitola obsahuje údaje o změnách v koalicích, které se udály po vytvoření koalic „prvních“. Samotný výzkum již tato kapitola nijak neovlivňuje, má pouze doplňující charakter. Z 26 statutárních měst se koalice změnila v sedmi městech. Viz tabulka č. 4.

Tab. 4: Změny v koalicích

Město	Členové koalice po změně	Počet zastupitelů	Počet křesel koalice	Typ koalice
České Budějovice	ČSSD, ANO, ODS, KDU-ČSL	45	23	Minimální vítězně ideově nepropojená koalice
Frydek-Místek	ČSSD, Naše Město, KDU-ČSL	43	21	Menšinová
Karlovy Vary	ČSSD, ANO (nyní nezařazení), KOA	35	20	Minimální vítězně ideově propojená koalice
Most	Severočeši Most, ODS, ČSSD	45	24	Minimální vítězná ideově nepropojená
Opava	ČSSD, KDU-ČSL, Změna pro Opavu, část zastupitelů za zrušené ANO	39	21	Minimální vítězná ideově propojená
Ostrava	ANO, KDU-ČSL, ODS, Ostravak	55	33	Nadměrně ideově propojená koalice
Ústí nad Labem	ANO (část vystoupila ze strany), Ústecké fórum občanů	37	4	Menšinová koalice

Zdroj: autor na základě přílohy č. 1 a serveru anopress.cz

Ve všech městech, kde se pozměnila či úplně vyměnila koalice, vždy bylo ANO. V nových koalicích, ANO v šesti případech zůstalo, ve dvou koalici muselo odejít do opozice (Frydek-Místek a Most) a v žádném jako nová strana do koalice nepřišla. Jak lze vidět z tabulky, ANO má vnitrostranické problémy v Karlových Varech, Opavě a Ústí nad Labem. Členové ANO v Karlových Varech opustili

dobrovolně hnutí z důvodu utajování informací a nabírání více loajálních lidí k vedení hnutí. (Všichni zastupitelé... 2016) Koalice sice funguje ve stejném složení, ale bývalí členové ANO jsou nyní nezařazení. Místní buňku ANO v Opavě muselo zrušit vedení hnutí. Členové měli mezi sebou vážné rozkoly. Podle představitele vedení ANO, Vladimíra Vořechovského, „*osobní ambice a řevnivost byly silnějšími motivacemi než dodržování programu, ducha a etických zásad. Chování zneprátených frakcí tak poškozovalo dobré jméno ANO.*“ (ANO zrušilo... 2015).

Naprosto ojedinělá situace nastala v Ústí nad Labem, kde v radě města zasedají pouze čtyři radní, což je dle českého zákona neusnášeníschopné, protože nejmenší počet členů rady města je pět (§ 99 zákona č. 128/2000Sb.). Jako v případě Opavy, i v Ústí nad Labem vedení hnutí zrušilo místní organizaci. Znovu k tomu vedly rozkoly mezi členy ANO, které způsobily, že část zastupitelů za ANO odvolalo své kolegy z vedení města. Po tomto kroku vedení ANO přistoupilo k zrušení celé organizace. V březnu 2016 rezignovala na členství v radě města starostka obvodu Severní Terasa a rada tak zůstala pouze ve čtyřech členech (Vacula 2016).

V Praze pokračuje stále koalice ANO, Trojkoalice²⁸ a ČSSD, ale od října 2015 probíhali jednání o koalici nové, nebo v částečně obměněném složení. Situace v současnosti (duben 2016) vypadá na pokračování stávající koalice pouze s personálními obměnami. Rozhovory o změně či obměně koalice se odehrávají také v Brně, kde vládne ANO, KDU-ČSL, Strana zelených a Žít Brno. V Prostějově dobrovolně opustilo ANO 12 členů. ANO zde není v koalici, ale opozici (Růžička 2016).

²⁸ jedná se o koalici stran KDU-ČSL, Strany zelených a Starostů a nezávislých

Závěr

Bakalářská diplomová práce se zabývala analýzou koalic ve statutárních městech ČR, po volbách do obecních zastupitelstev v roce 2014. Analýza přihlížela k zisku a roli ANO, které v komunálních volbách kandidovalo vůbec poprvé, neboť bylo založeno v roce 2011. ANO dosáhlo rok předtím (tj. v roce 2013) druhého místa ve volbách do Poslanecké sněmovny a v roce 2014 vyhrálo ve volbách do Evropského parlamentu

V bakalářské práci jsem použil teorii nových stran od Seána Hanleyho, který poznatky o nových stranách aplikuje na české politické prostředí. Z tohoto hlediska lze ANO zařadit mezi strany, které se účastní poprvé voleb. Analýza koalic byla založena na typologii, kterou používá Stanislav Balík. Právě fakt, že ANO dosud nekandidovalo v komunálních volbách jeho ideologie není jasně specifikovaná mě přivedla na myšlenku, zda ostatní tradiční strany chtějí s hnutím spolupracovat v oblasti komunální politiky. Proto jsem formuloval výzkumnou otázku: *Vede přítomnost ANO v zastupitelstvech 26 statutárních měst ČR k širokým koalicím?* Odpověď na ni je, že přítomnost ANO nevede k širokým koalicím. ANO spíše vyplnilo politický prostor mezi ČSSD a ODS, které ještě donedávna patřily mezi velké strany, a ANO jednu ze stran dokázalo nahradit. ANO se dokázalo dostat do 18 koalic, což svědčí o tom, že po volbách v roce 2014 patřilo mezi politické strany, které volby mohou považovat za úspěšné. ANO dokázalo oslovit voliče na komunální úrovni a společně s volbami 2013 a 2014 do Evropského parlamentu uspělo i ve statutárních městech. Nejčastěji byla zastoupena koalice minimální vítězná ideově propojená. Z 26 statutárních měst se široká koalice nikde ne vytvořila. Je zřejmé, že ANO ostatní politické strany považují za standardního politického partnera pro vedení měst a výše zmíněné skutečnosti, ideologická neukotvenost a nezkušenost s komunální politikou, strany neovlivnily utvořit koalice s ANO. Důležitým faktem při tvorbě koalic je také počet vítězství ANO ve městech, protože poté by mělo mít větší vliv na tvorbu koalice jako vítěz. ANO vyhrálo ve 13 městech, tedy přesně v polovině, což je velmi dobrý výsledek vzhledem k utváření koaliční spolupráce.

První kapitola ukázala, že definice politické strany jsou nejednoznačné a politologové nemají na přesný význam politické strany jasný názor. Mním tím, jak by měla politická strana fungovat, co je její náplní, jaké ideologie v minulosti

vytvářely politické strany či jak strany v podstatě vznikly a vyvinuly se do dnešní podoby. Dále je v kapitole představena Hanleyho teorie nových stran a nástrojů politického marketingu. Právě propracovaný politický marketing byl důležitým faktorem, který nasměroval ANO k úspěchu jak ve volbách do sněmovny, tak do voleb komunálních. Typologie koalic, kterou používá Stanislav Balík, se pro mě stala cennou z důvodu autorova dlouhodobého zájmu o komunální politiku. Typologie reflektuje české komunální prostředí a typologie neuvádí pouze míru soutěživosti, ale poukazuje na charakter politické kultury (Balík 2009: Ve druhé kapitole poukazují na odraz protestních a nových stran ve stranických systémech zvláště po ekonomické krizi v roce 2008. Španělsko je právě takovým příkladem, kde dvě nové strany pronikly do parlamentu a narušily zatím střídavé vládnutí lidovců a socialistů. Mezi další země jsem v práci vybral Slovensko, kde jsem reflektoval volby v březnu 2016, Slovinsko se stranou Miro Cerara založenou pár týdnů před volbami a také německý příklad protestní strany Alternativy pro Německo. Na konec jsem zhodnotil ANO z hlediska volební podpory ve volbách v roce 2013, motivaci Andreje Babiše ke vstupu do politiky a dotkl jsem se také ideologie, která je u ANO nejednoznačná. ANO nezastává jasný ideologický postoj k sociálním tématům, Evropské unii, zahraniční politice a proto je jeho ideologie nejasná.

V poslední kapitole se zabývám analýzou koalic ve statutárních městech. ANO se dostalo do všech 26 zastupitelstev a volby vyhrálo ve 13 městech, což je oproti předchozím stranám, úspěch. Součástí koalice je ANO v 18 případech, pouze v osmi případech skončilo ANO v opozici. Připomínám, že výzkum se týká koalic vytvořených bezprostředně po komunálních volbách v roce 2014. V průběhu volebního období se koalice v některých městech vyměnily, ovšem tato skutečnost nemá vliv na samotný výzkum. Další parlamentní strany zastoupené ve všech městech jsou ČSSD a KSČM. V koalicích nejčastěji ANO spolupracuje s KDU-ČSL a to v šesti případech. V opozici ovšem nejčastěji působí s KSČM a to rovněž v šesti případech. Nejčastějším typem koalice je minimální vítězná ideově propojená, nejméně je zastoupena koalice menšinová, která je v Teplicích. Post primátora získalo ANO v deseti městech, z toho v devíti případech tam, kde vyhrálo volby. Ve třech případech, kde ANO volby vyhrálo, skončilo v opozici. V průběhu volebního období se koalice změnily v sedmi případech.

Literatura týkající se oblasti komunální politiky, politického marketingu a nových stran mi dostatečným způsobem poskytl názor na danou problematiku. Analýza koalic s přihlédnutím k ANO se sestávala z následujících informací: výhra ANO ve volbách, přítomnost v zastupitelstvu, přítomnost v radě či opozici, důvod přítomnosti v opozici a celkový počet obsazených primátorských postů. Všechna tato data se sestávala

Jako další podnět k výzkumu uvádím analýzu dalších voleb s přihlédnutím k ANO. Jedná se o volby krajské na podzim 2016, volby do parlamentu v roce 2017 a komunální v roce 2018. Analýza koalic se může týkat i menších měst, např. bývalých okresních měst, měst do 10 000 obyvatel a podobně. Podnět k výzkumu může být i zmapování těch koalic, které se rozpadly v průběhu volebního období a jakou roli v koalicích hrají místní uskupení.

Prameny a literatura

Literatura

Balík, Stanislav. 2009. *Komunální politika*. Praha: Grada Publishing.

Bernhard, Michael, Ekrem Karakoç. 2011. „Moving West or Going South? Economic Transformation and Institutionalization in Postcommunist Party Systems“. *Comparative Politics*. 44 (1): 1-20. Dostupné z: <
<http://www.jstor.org/stable/23040655>> (29. 2. 2016)

Bradová, Eva, Pavel, Šaradín. 2007. „Permanentní kampaň a proces vládnutí: politika v éře konzultantů.“ Pp. 23 in Pavel Šaradín (ed.). *Komplexní politický marketing: Současné zamyšlení nad minulými závěry a budoucími směry*. Olomouc: Periplum

Čmejrek, Jaroslav, Václav Bubeníček, Jan Čopík. 2010. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada Publishing.

Fiala, Petr, Maximilián Strmiska. 1998. *Teorie politických stran*. Brno: Barrister & Principal.

Hanley, Seán. 2011. „Dynamika vytváření nových stran v České republice v letech 1996-2010: hledání možných příčin politického zemětřesení“. *Sociologický časopis* 47 (1): 120-121.

Hloušek, Vít, Lubomír Kopeček. 2010. *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: GRADA

Chytilík, Roman, Otto Eibl, Anna Matušková a kol. 2012. *Teorie a metody politického marketingu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Jennifer Lees-Marshment. 2007. „Komplexní politický marketing: současné zamyšlení nad minulými závěry a budoucími směry.“ Pp. 7 in Pavel Šaradín (ed.). *Komplexní politický marketing: Současné zamyšlení nad minulými závěry a budoucími směry*. Olomouc: Periplum

Kitschelt, Herbert. 2001. „Divergent Paths of Postcommunist Democracies“. Pp. 299-323 in Diamond, Larry, Richard Gunther (eds.). *Political Parties and Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

Kopeček, Lubomír. 2007. *Politické strany na Slovensku 1989-2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury

Kunc, Jiří. 2000. *Stranické systémy v re/konstrukci*. Praha: Sociologické nakladatelství.

- Pehe, Jiří. 2010. *Klaus. Portrét politika ve dvaceti obrazech*. Praha: Prostor.
- Pergler, Tomáš. 2014. *Babiš. Příběh oligarchy*. Praha: Mladá fronta.
- Pop-Eleches, Grigore. 2010. „Throwing Out the Bums: Protest Voting and Unorthodox Parties after Communism“. *World Politics*. 62 (2): 221-260. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/40646200>> (29. 2. 2016)
- Rokkan, Stein. 2009. *Citizens, Elections, Parties. Approaches to the Comparative Study of the Processes of Development*. Colchester: ECPRPRESS
- Sakwa, Richard. 1999. *Postcommunism*. Buckingham: Open University Press.
- Sartori, Giovanni. 2005. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Šíma, Pavel, Marcela, Králíková a kol. 2014. *Volební kampaně 2013*. Brno: Barrister & Principal.
- Štědroň, Bohumír, Potůček, Martin, Prorok, Vladimír, Landovský, Jakub, Říha, David a kol. 2013: *Politika a politický marketing*. Praha: C. H. Beck.
- Tavits, Margaret. 2008. „Party Systems in the Making: The Emergence and Success of New Parties in New Democracies“. *British Journal of Political Science*. 38 (1): 113-133. Dostupné z: <<http://www.jstor.org/stable/27568335>> (29. 2. 2016)
- Vojtěchovský, Ondřej. 2010. „Z Prahy proti Titovi. Slovinci v jugoslávské 'informační emigraci' v Československu“. Pp. 151 in Gašparič, Jure, Eduard Kubů, Žarko Lazarevic, Jiří Souša (eds.). *Češi a Slovinci v moderní době*. Praha: Nová tiskárna Pelhřimov.
- Wring, Dominic. 1996. „Political Marketing and Party Development in Britain: a 'secret' history“. *European Journal of Marketing*. 30 (10/11): 92-103. Dostupné z: <<https://dspace.lboro.ac.uk/dspace-jspui/bitstream/2134/1091/3/wring11.pdf>> (26. 2. 2016)

Prameny

- „ANO zrušilo svoji organizaci v Opavě. O členství přišel i primátor.“ *lidovky.cz*, 29. 11. 2015 (online). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/ano-zrusilo-svoji-oraganizaci-v-opave-o-clenstvi-prisel-i-primator-1fk-/zpravy-domov.aspx?c=A151129_124043_ln_domov_ELE> (9. 4. 2016)
- Centrum pro výzkum veřejného mínění. 2013. „Důvěra ústavním institucím v lednu 2013“. *cvvm.cz* (online). Dostupné z: <http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6948/f3/pi130205.pdf>

„Dohodnuto. Jablonec povede velká koalice, ANO a Změna budou v opozici.“ *idnes.cz*, 20. 11. 2014 (online). Dostupné z: <http://liberec.idnes.cz/volby-koalice-ods-ano-cssd-beitl-domov-berounsky-f6c-liberec-zpravy.aspx?c=A141120_092208_liberec-zpravy_ddt> (5. 3. 2016)

Hnutie sme rodina. 2015. „Volební program Hnutí sme rodina – Boris Kollár“. *hnutiesmerodina.sk* (online; PDF). Dostupné z: <<http://www.hnutiesmerodina.sk/volebny-program.php>> (14. 3. 2016)

Horáček, Aleš, Roman Nešetřil. 2014. „Kubera je po šesté v čele Teplic. Chybějící hlasy získal v tajné volbě.“ *idnes.cz*, 7. 11. 2014 (online). Dostupné z: <http://usti.idnes.cz/kubera-se-stal-primatorem-teplic-d4c-usti-zpravy.aspx?c=A141107_140538_usti-zpravy_alh>

„Chomutov má koalici. Město povede PRO Chomutov, ANO a KSČM.“ *zpravy.aktualne.cz*, 19. 2. 2015 (online). Dostupné z: <<http://zpravy.aktualne.cz/regiony/ustecky/chomutov-ma-koalici-mesto-povede-pro-chomutov-ano-a-kscm/r~d9f89720b81811e4bdad0025900fea04/>> (5. 3. 2016)

„Interview ČT24. Bohumil Doležal, politolog“ *ceskatelevize/ivysilani*, 29. 7. 2015 (video). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10095426857-interview-ct24/215411058040729>> (30. 7. 2015)

„Koalice v Liberci podepsala smlouvu, primátorem bude Batthyány z ANO.“ *idnes.cz*, 23. 11. 2014 (online). Dostupné z: <http://liberec.idnes.cz/koalice-v-liberci-podepsala-smlouvu-dbr-liberec-zpravy.aspx?c=A141123_183033_liberec> (8. 12. 2015)

Kulish, Nicolas, Melissa Eddy. 2013. „German Elites Drawn to Anti-Euro Party, Spelling Trouble for Merkel.“ *New York Times*, 14. 4. 2013 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2013/04/15/world/europe/elites-flock-to-anti-euro-party-alternative-for-germany.html?_r=0> (14. 3. 2016)

Laudin, Radek. 2014. „Připadali si jako školáčky. Proto ČSSD v Jihlavě odmítla koalici s ANO“. *iDNES.cz*, 22. 10. 2014 (online). Dostupné z: <http://jihlava.idnes.cz/cssd-poslala-ano-v-jihlave-do-opozice-dsf-jihlava-zpravy.aspx?c=A141022_2109864_jihlava-zpravy_mv> (8. 12. 2015)

„Možný premiér Sánchez u poslanců znovu neprošel. Španělsko míří k předčasným volbám.“ *ceskatelevize.cz*, 4. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1715218-mozny-premier-sanchez-u-poslancu-znovu-neprosel-spanelsko-miri-k-predcasnych-volbam>> (8. 3. 2016)

„Na koalici v Kladně se domluvila vítězná Volba pro Kladno s ANO a KSČM.“ *idnes.cz*, 14. 10. 2014 (online). Dostupné z: <http://praha.idnes.cz/koalice-kladno-komunalni-volby-2014-dlf-praha-zpravy.aspx?c=A141014_200218_praha-zpravy_hro> (6. 3. 2016)

Novak, Marja, John Irish. 2014. „Slovenian PM Bratusek resigns, wals early election.“ *reuters.com*, 5. 5. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/us-slovenia-government-idUSBREA4404U20140505>> (12. 3. 2016)

„Putine, pomoz nám!‘ žádali příznivci německých populistů.“ *ČT24*, 24. 2. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1705644-putine-pomoz-nam-zadali-priznivci-nemeckych-populistu>> (14. 3. 2016)

Radosavljevic, Zoran. 2014. „Slovenian court confirms jail sentence for ex-PM Jansa.“ *reuters.com*, 28. 4. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.reuters.com/article/us-slovenia-corruption-idUSBREA3R0UL20140428>> (12. 3. 2016)

Rambousková, Michaela. 2014. „Jsme vyzrálejší, říká Fink. Rád by vládl s TOP 09 i Koalicí pro Hradec“. *iDNES.cz*, 14. 10. 2014 (online). Dostupné z: <http://hradec.idnes.cz/rozhovor-primator-zdenek-fink-dzp-/hradec-zpravy.aspx?c=A141014_2107637_hradec-zpravy_mav> (8. 12. 2015)

Server Českého statistického ústavu – *volby.cz*

Smale, Alison. 2014. „Anti-Euro Party Wins Its First Seats in a German State Legislature“. *New York Times*, 31. 8. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2014/09/01/world/europe/anti-euro-party-wins-its-first-seats-in-a-german-state-legislature.html?_r=0> (28. 2. 2016)

Smale, Alison. 2016. „Setback for Angela Merkel as Far Right Makes Gains in Germany“. *New York Times*, 13. 3. 2016 (online). Dostupné z: <http://www.nytimes.com/2016/03/14/world/europe/germany-elections.html?ref=world&_r=0> (14. 3. 2016)

„Spain Ushers in an Era of Coalition Government“. *economist.com*, 21. 12. 2015 (online). Dostupné z: <<http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/12/spanish-politics>> (16. 2. 2016)

Šaradín, Pavel. 2007. „Ohrožuje politický marketing demokracii?“ *ihned.cz*, 8. 6. 2007 (online). Dostupné z: <http://ihned.cz/c3-23217465-000000_d-23217465-ohrozuje-politicky-marketing-demokracii> (1. 10. 2015)

Štalmach, Darek. 2014. „Další zasnuby ANO s KSČM. V Havířově vyšachovali sociální demokraty.“ *idnes.cz*, 15. 10. 2014 (online). Dostupné z: <http://ostrava.idnes.cz/dalsi-zasnuby-ano-s-kscm-v-havirove-vysachovali-socialni-demokraty-1f9-/ostrava-zpravy.aspx?c=A141015_2108015_ostrava-zpravy_jog>

„V Olomouckém kraji má vyjednanou koalici Olomouc a Přerov.“ *parlamentnilisty.cz*, 17. 10. 2014 (online). Dostupné z:

<<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/V-Olomouckem-kraji-ma-vyjednanou-koalici-Olomouc-a-Prerov-342096>> (9. 4. 2016)

Vacula, Vladimír. 2016. „Rada Ústí se rozpadla, odešla už druhá radní z pučistického křídla ANO.“ *idnes.cz*, 18. 3. 2016 (online). Dostupné z: <http://usti.idnes.cz/v-usti-se-rozpadla-mestska-rada-dmb-/usti-zpravy.aspx?c=A160318_144751_usti-zpravy_vac2> (10. 4. 2016)

Věci veřejné. 2010. „Politický program“. *olympic.cz* (online). Dostupné z: <<http://www.olympic.cz/financovani/docs/VV.pdf>>

Vilček, Ivan. 2016. „Volební zemětřesení na Slovensku: Fico získal sotva třetinu hlasů, do parlamentu jde osm stran“. *novinky.cz*, 6. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/396817-volebni-zemetreseni-na-slovensku-fico-ziskal-sotva-tretinu-hlasu-do-parlamentu-jde-osm-stran.html>> (10. 3. 2016)

„Vítězné ANO je v Olomouci mimo hru. Stranám vadil styl jednání“. *lidovky.cz*, 12. 10. 2014 (online). Dostupné z: <http://www.lidovky.cz/v-olomouci-bude-vladnout-cssd-s-ods-top-09-a-lidovci-ano-mimo-hru-p7c-/zpravy-domov.aspx?c=A141012_214634_ln_domov_mct> (8. 12. 2015)

Vogel, Toby. 2014. „Slovenia's new government wins parliament backing.“ *politico.eu*, 19. 9. 2014 (online). Dostupné z: <<http://www.politico.eu/article/slovenias-new-government-wins-parliament-backing/>> (12. 3. 2016)

„Všichni zastupitelé Karlových Varů za ANO hnutí opouští“. *novinky.cz*, 16. 3. 2016 (online). Dostupné z: <<http://www.novinky.cz/domaci/397873-vsichni-zastupitele-karlovych-varu-za-ano-hnuti-opousti.html?sznhp%3Drss>> (9. 4. 2016)

Zákon č. 128/2000Sb., o obcích (obecní zřízení). In *Sbírka zákonů*. 15. 5. 2000. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=128/2000&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smloovy> (21. 3. 2016)

Seznam tabulek

Tab. 1: Počet případů jednotlivých koalic.....	30
Tab. 2: Parlamentní strany nejčastěji zůstávající v opozici s ANO.....	35
Tab. 3: Parlamentní strany nejčastěji působící v koalici s ANO.....	35
Tab. 4. Změny v koalicích.....	37

Seznam zkratek

ANO 2011	Akce nespokojených občanů 2011
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČR	Česká republika
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ČSÚ	Český statistický úřad
HDK	Hradecký demokratický klub
KDU-ČSL	Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
Např.	Například
ODS	Občanská demokratická strana
SMC	Strana Miro Cerara
SPD	Svoboda a přímá demokracie
STAN	Starostové a nezávislí
SZ	Strana zelených
Tj.	To je
TOP 09	Tradice, odpovědnost, prosperita
VV	Věci veřejné

Přílohy

Příloha č. 1 – Tabulka koalic 26 statutárních měst

Město	Strany v zastupitelstvu	Složení rady	Počet členů zastupitelstva	Většina v zastupitelstvu	Typ koalice
Brno	ANO (1), ČSSD, ODS, KSČM, SZ, KDU-ČSL, TOP 09, Žít Brno	ANO, SZ, KDU-ČSL, Žít Brno	55	31	Minimální vítězná ideově propojená
České Budějovice	ANO (1), ČSSD, ODS, TOP 09, KDU-ČSL, KSČM, Občané pro Budějovice	ANO, Občané pro Budějovice, KDU-ČSL, TOP 09	45	27	Nadměrná ideově propojená
Děčín	ANO (1), ČSSD, TOP 09, KSČM, Volba pro město, ODS+hnutí Pro zdraví a Sport	ANO, VPM, ODS+ProZdraví	27	17	Minimální vítězná ideově propojená
Frýdek-Místek	ANO (1), ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, Naše Město FM	ANO, ČSSD	43	27	Minimální vítězná ideově propojená
Havířov	ČSSD, KSČM, ANO, KDU-ČSL, Hnutí pro Havířov	KSČM, ANO, Hnutí pro Havířov	43	26	Nadměrná ideově nepropojená
Hradec Králové	ANO, ČSSD, ODS, TOP 09 KSČM, Hradecký demokratický klub,	HDK, ČSSD, Koalice pro Hradec, TOP 09	37	22	Nadměrná ideově nepropojená

	Koalice pro Hradec, Změna pro Hradec				
Chomutov	PRO Chomutov, ANO, ČSSD, KSČM, Nový Sever	ANO, PRO Chomutov, KSČM	35	22	Minimální vítězná ideově nepropojená
Jablonec nad Nisou	ANO, ODS, ČSSD, TOP 09, KSČM, Změna pro Jablonec, Domov nad Nisou, Nová budoucnost pro Jablonec	ČSSD, ODS, TOP 09, Nová budoucnost pro Jablonec, Domov nad Nisou	30	18	Nadměrná ideově nepropojená
Jihlava	ANO (1), ČSSD, ODS, TOP 09, KDU-ČSL, KSČM, Forum Jihlava	ČSSD, ODS, KDU-ČSL, Forum Jihlava	37	21	Minimální vítězná ideově nepropojená
Karlovy Vary	KOA, Karlovaráci, ANO, ČSSD, ODS, KSČM, Hnutí o co jim jde?, Alternativa	KOA, Karlovaráci, ANO	35	20	Minimální vítězná ideově propojená
Karviná	ČSSD, KSČM, ANO, KDU-ČSL+SZ	KSČM, ČSSD	41	26	Minimální vítězná ideově propojená
Kladno	ODS, ČSSD, KSČM, ANO, Volba pro Kladno	Volba pro Kladno, ANO, KSČM	33	19	Minimální vítězná ideově nepropojená
Liberec	Změna pro Liberec, ANO, Starostové	Změna pro Liberec, ANO	39	21	Minimální vítězná ideově propojená

	pro Liberecký kraj, ČSSD, ODS, KSCM, TOP 09				
Mladá Boleslav	ODS, ČSSD, KSCM, ANO+Volb a pro Mladou Boleslav , TOP 09+lidi, které znáte	ODS, TOP 09+lidi, které znáte, ANO+Volba pro Mladou Boleslav	33	23	Nadměrná ideově propojená
Most	Severočeši Most, Sdružení Mostečané Mostu, ANO , KSCM, ČSSD, ODS	Severočeši Most, KSCM, ANO	45	29	Nadměrná ideově nepropojená
Olomouc	ANO (1) , ČSSD, ODS, KDU- ČSL, TOP 09, KSCM, ProOlomouc , Občané pro Olomouc	ČSSD, ODS, TOP 09, KDU- ČSL	45	24	Minimální vítězná ideově nepropojená
Opava	ČSSD, ANO (1) , ODS, KSCM, KDU-ČSL, Změna pro Opavu, Opava- Nezávislí, Piráti, Občané, Zelená pro Opavu, SNK- Starostové a občané městských částí	ANO, Změna pro Opavu, KDU-ČSL, ODS	39	21	Minimální vítězná ideově propojená

Ostrava	ANO (1), ČSSD, ODS, KDU- ČSL, KSČM, Ostravak	ANO, KDU- ČSL, ČSSD	55	31	Minimální vítězná ideově propojená
Pardubice	ANO (1), ČSSD, ODS, KSČM, Sdružení pro Pardubice, Pardubáci, Koalice pro Pardubice, TOP 09 a nezávislí, Patrioti Pardubic	ANO, ČSSD, TOP 09 a nezávislí, Koalice pro Pardubice	39	22	Nadměrná ideově nepropojená
Plzeň	ANO (1), ČSSD, ODS, KDU- ČSL, KSČM, TOP 09, Občané patrioti	ČSSD, ODS, KDU- ČSL, Občané patrioti	47	27	Nadměrná ideově nepropojená
Praha	ANO (1), ODS, ČSSD, TOP 09, KSČM, Piráti, Trojkoalice	ANO, ČSSD, Trojkoalice	65	33	Minimální vítězná ideově propojená
Prostějov	ČSSD, KSČM, ANO, ODS, TOP 09+Nezávislí Prostějované, KDU-ČSL, Změna pro Prostějov, Pěvčecko	ČSSD, KSČM, Pěvčecko	35	18	Minimální vítězná ideově propojená
Přerov	ANO (1), ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Nezávislí,	Společně pro Přerov, ANO, Nezávislí, Za prosperitu	35	21	Nadměrná ideově propojená

	Za prosperitu Přerova a jeho místních částí, Společně pro Přerov	Přerova a jeho místních částí			
Teplice	ODS, KSČM, ČSSD, ANO, Volba PRO! Teplice, Moje Teplice - TOP09, Pro Sport a zdraví Teplice	ODS, ČSSD, Moje Teplice-TOP 09	27	13	Menšinová
Ústí nad Labem	ANO (1), Pro! Ústí, ODS, KSČM, ČSSD, UFO, TOP 09	ANO, Pro! Ústí	37	20	Minimální vítězná ideově propojená
Zlín	KDU-ČSL+Z21, ČSSD, STAN, ANO, KSČM	STAN, ANO	41	26	Minimální vítězná ideově propojená

Zdroj: server ČSÚ volby.cz a monitoring tisku Anopress IT; zpracování autor

Příloha č. 2 – Tabulka ANO ve statutárních městech

Město	Je ANO v zastupitelstvu?	Je ANO v radě nebo opozici?	Má ANO primátora?	Důvod působení v opozici
Brno	Ano	Rada	Ano	---
České Budějovice	Ano	Rada	Ano	---
Děčín	Ano	Rada	Ano	---
Frýdek-Místek	Ano	Rada	Ano	---
Havířov	Ano	Rada	Ne	---
Hradec Králové	Ano	Opozice	---	Nezkušenost s komunální politikou, styl vyjednávání
Chomutov	Ano	Rada	Ne	---
Jablonec nad Nisou	Ano	Opozice	---	Nezkušenost ANO s vyjednáváním koaliční spolupráce. ANO chtělo z koalice vyjmout Změnu, ale nakonec oba subjekty zůstaly v opozici
Jihlava	Ano	Opozice	---	Jednostranný styl jednání, nerealistické představy o komunální politice
Karlovy Vary	Ano	Rada	Ne	
Karviná	Ano	Opozice	---	ANO nemá dle ČSSD volební program a nemá zkušenosti s komunální politikou
Kladno	Ano	Rada	Ne	---
Liberec	Ano	Rada	Ano	---
Mladá Boleslav	Ano	Rada	Ne	---
Most	Ano	Rada	Ne	.
Olomouc	Ano	Opozice	---	ČSSD a KDU-ČSL se ohradily proti jednání ANO a prezentaci hnutí vůči ostatním politickým partnerům
Opava	Ano	Rada	Ano	---
Ostrava	Ano	Rada	Ano	---

Pardubice	Ano	Rada	Ano	---
Plzeň	Ano	Opozice	---	ODS se ANO nejevilo jako spolehlivý partner do koalice
Praha	Ano	Rada	Ano	---
Prostějov	Ano	Opozice	---	Vzájemné nekonstruktivní vztahy mezi ANO a Pěvčekom. Pěvčecko komentovalo chování ANO jako nestandardní
Přerov	Ano	Rada	Ne	---
Teplice	Ano	Opozice	Ne	Podmínka ANO, aby J. Kubera nebyl zvolen primátorem se nesplnila. ANO odmítlo spolupráci.
Ústí nad Labem	Ano	Rada	Ano	---
Zlín	Ano	Rada	Ne	---

Zdroj: server ČSÚ volby.cz a monitoring tisku Anopress IT; zpracování autor

Abstrakt

Tématem bakalářské bylo analyzovat koalice ve statutárních městech České republiky s přihlédnutím k ANO 2011 po komunálních volbách v roce 2014. Práce je rozdělena do tří kapitol. V první kapitole je charakterizována politická strana, teorie nových stran od Seána Hanleyho, nástroje politického marketingu a vymezení typologie koalic, kterou používá Stanislav Balík. Ve druhé kapitole je poukázáno na vznik nových a protestních stran v jiných státech Evropy. Jedná se o Španělsko, Slovensko či Německo. Na konci kapitoly je zmíněna i Česká republika a ANO. V třetí kapitole jsou analyzovány koalice ve 26 statutárních městech a důraz je kladen na zisk ANO, které v komunálních volbách kandidovalo poprvé. Koalice jsou analyzovány ihned po volbách. Pozdější změny v některých městech se výzkumu netýkají. Analýza se zabývá typem koalice, počtem zastupitelů potřebných k většině, počtem zastupitelů a složení koalice. Analýza ANO je postavena na celkovém počtu obsazených primátorských křesel, počtu vítězství ve volbách ve městech a skutečnosti, zda ANO je v koalici či opozici.

Cílem práce bylo zjistit, zda přítomnost ANO v zastupitelstvech vede k širokým koalicím, tedy, zda ostatní strany spolupracují s ANO na komunální úrovni. ANO není založené na ideologii a v komunálních volbách kandidovalo poprvé. Přesto dosáhlo úspěchu, když vyhrálo v deseti městech a v 18 případech se dostalo do koalice.

Klíčová slova: hnutí ANO 2011, typologie koalic, politický marketing, nové strany, komunální volby 2014

Abstract

The topic of the Bachelor thesis was to analyze the coalitions in the Czech Statutory towns after the local elections. The analysis was focused on ANO 2011. The Thesis is divided into three chapters. In the first chapter, there is characterized the political party, the “new” political parties, tools of political marketing and the theoretical definitions of coalitions typology that Stanislav Balik uses. The second chapter contents the rise of the new and protest parties in European states like Spain, Slovakia or Germany. There is mentioned the Czech Republic and its ANO 2011. In the third chapter there is analysis of the coalitions in the 26 Statutory towns and there is focused on ANO’s gain in the elections. ANO run in the elections for very first time. The coalitions are analyzed immediately after the local elections. The changes within the coalitions that happened during the contemporary period are not relevant for this research. The ANO analysis deals with the type of the coalition, total number of mayors that party gained, total number of party’s victory in towns and the last one is reality whether party seats in the town government or in the opposition.

The goal of the thesis was to find out whether other political parties cooperate with ANO or whether ANO is in the opposition mostly. Balik called it a “wide coalition”. ANO is not based on any ideology and it is run for first time in the local elections. ANO despite the success in the elections because it gained 18 coalitions and ANO won the elections in ten towns.

Key words: ANO 2011, typology of coalitions, political marketing, new parties, local elections in 2014